

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA V OSTRAVĚ
FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ
KATEDRA SOCIÁLNÍ PRÁCE

Základní charakteristiky domácího násilí na území Moravskoslezského kraje

Projekt kvantitativního výzkumu

Autor práce: Eva Bernatíková
Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Konderlová

2014

UNIVERSITY OF OSTRAVA
FACULTY OF SOCIAL STUDIES
DEPARTMENT OF SOCIAL WORK

The basic characteristic of domestic violence in the Moravia-Silesian Region

BACHELOR THESIS

Author: Eva Bernatíková
Supervisor: Mgr. Zuzana Konderlová

2014

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Já, níže podepsaný/á student/ka, tímto čestně prohlašuji, že text mnou odevzdané závěrečné práce v písemné podobě i na CD nosiči je totožný s textem závěrečné práce vloženým v databázi DIPL2.

Ostrava dne 10. 4. 2014

.....
podpis studenta/ky

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA V OSTRAVĚ

Fakulta sociálních studií
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Eva BERNATIKOVA
Osobní číslo: S11148
Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: Sociální práce
Název tématu: Základní charakteristiky domácího násilí na území Moravsko-slezského kraje
Téma anglicky: The basic characteristic of domestic violence in the Moravia-Silesian Region
Zadávací katedra: Katedra sociální práce

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

sběr materiálu - průběžně

vypracování osnovy bakalářské práce - březen-duben 2013

sběr a zpracování dat pro výzkumnou část bakalářské práce - duben-květen 2013

konzultace s vedoucí bakalářské práce - průběžně

vypracování větší části bakalářské práce - říjen-prosinec 2013

dokončení bakalářské práce - duben 2014

Rozsah grafických prací: **tabulky a grafy**
Rozsah pracovní zprávy: **10 tis.slov**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

BEDNÁŘOVÁ, Zdeňka, Kateřina MACKOVÁ, Petra WÜNSCHOVÁ a Kateřina BLÁHOVÁ. Domácí násilí: Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0.
BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. Domácí násilí-přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie. Praha, 2002. ISBN 80-86284-19-0.
WIRTZ, Ursula. Vražda duše: Incest a jeho terapie. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-975-5.
ŠPATENKOVÁ, Naděžda, PhDr. A KOL. Krizová intervence pro praxi. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011. ISBN 978-80-247-2624-3.
VÁGNEROVÁ, Marie. Psychopatologie pro pomáhající profese. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802
ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ A KOL. Domácí násilí: Kontext, dynamika a intervence. Praha: Portál,s.r.o., 2011. ISBN 978-80-736-7690-2.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Zuzana Konderlová**
xx

Datum zadání bakalářské práce: **13. března 2013**
Termín odevzdání bakalářské práce: **15. dubna 2014**

Doc. PaedDr. Oldřich Chytil, Ph.D.
děkan

Mgr. Marie Špiláčková, Ph.D.
vedoucí katedry

dne **27 -08- 2013**

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá tématem domácího násilí. Jejím hlavním cílem je vyhledat a definovat charakteristické znaky domácího násilí v Moravskoslezském kraji. Teoretická část podává ucelený přehled o fenoménu domácího násilí. Praktická část je zaměřena na samotný výzkum. K naplnění hlavního cíle bakalářské práce bylo použito metody kvantitativního výzkumu, který byl zaměřen na oběti domácího násilí. Výzkum byl prováděn metodou druhotné analýzy spisové dokumentace uživatelů služby Intervenčního centra Ostrava, které je jedním ze dvou pracovišť v Moravskoslezském kraji, které poskytuje specifickou sociální službu osobám ohroženým domácím násilím. Výzkumný soubor obsahuje údaje o domácím násilí páchaném v 611 případech uživatelů služby v letech 2007-2012, kteří sami požádali Intervenční centrum o pomoc. Některé výsledky výzkumu potvrdily teoretické předpoklady a výsledky jiných dosud provedených šetření, jiné naznačují, že některé údaje o domácím násilí bude v budoucnu nutno přehodnotit.

Klíčová slova: domácí násilí, osoba ohrožená, osoba násilná, intervenční centrum

ABSTRACT

This bachelorthesis deals with the subject of domestic violence. Its main objective is to find and define characteristic features of domestic violence in the Moravian-Silesian Region. The theoretical part brings overall review of the phenomenon of domestic violence. The practical part focuses on the research of domestic violence characteristics in the Moravian-Silesian Region. To meet the main objectives of the thesis quantitative research methods aimed at victims of domestic violence were used. The method of secondary analysis was applied to analyze documentations of Intervention Centre Ostrava's clients. This centre is one of the two specialized centres in the Moravian-Silesian Region that provide specific social services to people threatened with domestic violence. The research file contains data on domestic violence committed in 611 cases of clients in 2007-2012. The clients are people who sought centre's help. Some research results have confirmed theoretical findings and results of other surveys conducted so far, other imply that some data on domestic violence will need reconsideration in future.

Keywords: domestic violence, threatened person, violent person, intervention centre

Poděkování

Chtěla bych touto cestou poděkovat Mgr. Zuzaně Konderlové za odborné vedení práce, trpělivost a čas, který mi v průběhu vypracovávání práce věnovala. Dále bych ráda poděkovala RNDr. Kamile Vondroušové, Ph.D., za cenné rady, které mi poskytla při zpracovávání výzkumné části práce. Poděkování patří také mé rodině za morální podporu během psaní práce i po celou dobu studia.

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval/a samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal/a, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Ostravě dne 10. 4. 2014

.....
(podpis)

OBSAH

ÚVOD.....	10
1 DOMÁCÍ NÁSILÍ.....	11
1.1 Definice pojmu.....	11
1.2 Formy domácího násilí.....	12
1.3 Základní znaky domácího násilí.....	14
1.4 Cyklus domácího násilí.....	15
2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	17
2.1 Pohled do historie.....	17
2.2 Výsledky výzkumů.....	18
2.3 Teorie vzniku domácího násilí.....	20
3 OSOBY OHROŽENÉ DOMÁCÍM NÁSILÍM.....	24
3.1 Ženy jako oběti domácího násilí.....	24
3.2 Muži jako oběti domácího násilí.....	27
3.3 Děti jako oběti domácího násilí.....	29
3.4 Senioři jako oběti domácího násilí.....	31
3.5 Rozpoznání osob ohrožených domácím násilím.....	33
4 PACHATELÉ DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	34
4.1 Rizikové faktory a varovné signály.....	34
4.2 Typologie pachatelů.....	36
5 PRÁVNÍ RÁMEC PROBLEMATIKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	38
5.1 Legislativa.....	38
5.2 Policie a justice.....	39
5.3 Intervenční centra.....	41
6 VÝZKUM.....	44
6.1 Cíl výzkumu, výzkumné otázky a hypotézy.....	45
6.2 Metodologie.....	48
6.3 Vlastní výzkum.....	55
6.4 Interpretace výsledků.....	68
ZÁVĚR.....	76
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	78

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ.....	83
SEZNAM GRAFŮ	84
SEZNAM PŘÍLOH.....	84

ÚVOD

Násilí se objevuje v nejrůznějších oblastech života člověka a je bohužel nedílnou součástí společnosti. Týká se lidí všech věkových kategorií a můžeme se s ním setkat prakticky kdekoliv – na ulici, v nápravněvýchovných zařízeních, výchovných ústavech, v zaměstnání, ale také v rodinách, školách, dětských domovech, domovech seniorů a podobně. Specifickou, velmi rozšířenou formou násilí je násilí páchané v rodině, které označujeme pojmem „domácí násilí“. Přestože je problematice domácího násilí v posledních letech věnována poměrně velká pozornost, jedná se o nejméně zmapovaný a přitom nebezpečný druh násilí, který je pro oběť velmi traumatizující a mnohdy ji poznamenává na celý život. Ohrožena přímo je osoba, která je objektem násilí, ale nepříznivý vliv má tato situace také na další blízké osoby, především na ty, které jsou přímými svědky násilí, a v neposlední řadě ovlivňuje také pachatele domácího násilí. Téma bakalářské práce jsem si zvolila, protože mě problém domácího násilí zajímá a chtěla bych lépe porozumět mechanismu jeho vzniku, vývoje, následků a možnostem pomoci lidem, kteří jsou tímto druhem násilí ohroženi. Ve své profesi s osobami z rodin, kde k domácímu násilí dochází, čas od času přicházím do kontaktu, ale domnívám se, že moje pomoc není zdaleka dostačující a omezuje se jen na základní poradenství či zprostředkování návštěvy pracovníků intervenčního centra. Proto jsem přivítala možnost pokusit se provést výzkum charakteristik domácího násilí v Moravskoslezském kraji na základě druhotné analýzy spisové dokumentace klientů specifické sociální služby pro osoby ohrožené domácím násilím, kterým je intervenční centrum. Zpracování tohoto tématu mě donutilo se nad tímto problémem více zamyslet, prostudovat odbornou literaturu a především seznámit se s konkrétními případy domácího násilí a s postupy odborníků intervenčních center při poskytování této specifické služby. Cílem teoretické části práce je poskytnout ucelený přehled o fenoménu domácího násilí, o jeho znacích, formách, projevech, působením na oběť a možnostech pomoci. Cílem výzkumné části a hlavním cílem této práce je najít a definovat základní charakteristické znaky domácího násilí v Moravskoslezském kraji. Výsledky tohoto výzkumu by měly potvrdit teoretické poznatky, být osvětou pro širokou veřejnost, posloužit k potvrzení předpokladů intervenčních center a pomoci ke zkvalitnění poskytovaných služeb. Zároveň by tento materiál mohl svými výsledky přispět k naplnění jednoho z bodů programu Národního akčního plánu prevence domácího násilí na léta 2011-2014, kterou je zpracování výzkumů, studií a analýz v oblasti domácího násilí.

TEORETICKÁ ČÁST

1 DOMÁCÍ NÁSILÍ

Záměrem kapitoly je seznámení čtenáře se základními pojmy problematiky domácího násilí. Pozornost je věnována vysvětlením pojmu, rozlišení forem domácího násilí, popisu základních znaků a průběhu domácího násilí.

1.1 Definice pojmu

Domácí násilí je možno definovat jako opakované, dlouhodobé a stupňující se psychické, fyzické, sexuální nebo ekonomické násilí, kterého se dopouštějí lidé na osobách, se kterými žijí v blízkých vztazích. Jedná se o zneužití postavení nebo moci, kterou pachatel v rodině má. Jeho obětí se může stát kterýkoli člen rodiny, obvykle je to ten, který se z nějakého důvodu nedokáže bránit¹. Vytváří vztah závislosti oběti na pachateli a jeho charakteristickým rysem je, že se postupně stává součástí jejich běžného života. Vyskytuje se nezávisle na vzdělání, úrovni sociálního postavení, rase, náboženskému vyznání či ekonomické situaci.

Definice pojmu domácího násilí je mnoho, lze je diferencovat podle různých hledisek. Jak uvádí Čírtková, podle hlediska, které je zaměřeno na primární oběť, je možno definici domácího násilí rozdělit do dvou skupin. První skupina tento pojem chápe jako násilí mezi partnery. Druhá skupina předpokládá, že obětí i pachatelem se může stát kterýkoli člen rodiny. Tímto je pod pojem domácí násilí zařazeno také týrání a zneužívání dětí i týrání, zneužívání a zanedbávání seniorů.²

¹ VÁGNEROVÁ, M., Psychopatologie pro pomáhající profese, 2004, s. 633-634

² ČÍRTKOVÁ, L., Domácí násilí: fakta a pradoxy, Sociální práce 2/2006

1.2 Formy domácího násilí

Násilí může nabývat mnoha podob. Společným cílem všech forem domácího násilí je získat moc a udržet si plnou kontrolu nad druhým. Přestože různí autoři uvádějí různé typologie forem domácího násilí, lze identifikovat několik základních forem tohoto jevu:

Psychické násilí – může mít podobu verbálních útoků, jako je urážení, ponižování, obviňování, zastrašování, očerňování, neustálé kritizování, zakazování, hanlivé oslovování, vyhrožování, citové vydírání, soustavná kontrola, bezdůvodné podezírání, zpochybňování duševního zdraví oběti, nebo mívá podobu neverbální, která zahrnuje např. ničení společného majetku nebo osobních věcí oběti, izolaci, týrání domácích zvířat atd. Cílem této formy násilí je vyvolat duševní utrpení ohrožené osoby a snížit její sebeúctu. Je to forma, která se obtížně prokazuje, ale může mít daleko horší dopad než třeba fyzické násilí.³

Fyzické násilí – zahrnuje chování, které má přivodit fyzické utrpení, začíná zpravidla pohlavkem, fackou nebo postrkováním, později dochází ke stupňování, bití rukou nebo různými předměty, kopání, škrcení, může vyústit v ohrožování zbraní a někdy i v zavraždění.⁴ Může zahrnovat i další fyzické ataky jako je svazování, pálení cigaretou, tahání za vlasy, kroucení rukou, plivání, vystavení ohrožené osoby nebezpečným situacím (např. rychlá jízda autem), omezení pohybu, strkání ze schodů, vyhrožování vyhozením z okna a podobně. Charakteristickým rysem je velké riziko poranění.⁵

Sexuální násilí – jedná se o případy, kdy je oběť nucena k pohlavnímu styku nebo k nežádoucím, nebezpečným nebo ponižujícím sexuálním praktikám, přinucení k pohlavnímu styku za přítomnosti dalších osob, přinucení k používání nebo sledování porna, anebo když je při sexu jakýmkoli způsobem zraňována⁶.

³ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., Domácí násilí: Kontext, dynamika a intervence, 2011, s.49

⁴ BUSKOTTE, A., Z pekla ven: Žena v domácím násilí, 2008

⁵ BADURA-MADEJ, W., DOBRZYŃSKA-MESTERHAZY, A., Przemoc w rodzinie: Interwencja kryzysowa i psychoterapia, 2000

⁶ CONWAY, H., Domácí násilí: příručka pro současné i potencionální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007, 2007

Ekonomické násilí – zahrnuje neposkytování prostředků na společnou domácnost, omezování přístupu k penězům, zatajování finanční situace rodiny, zabraňování v obstarávání si vlastního příjmu, absolutní kontrola nad příjmy a výdaji, neoprávněné nakládání s majetkem druhého, nucení k převodu nemovitostí⁷.

Mezi další formy patří:

Izolace – pachatel se snaží oběť izolovat od přátel, rodiny nebo jiných zdrojů pomoci, může se projevovat odposloucháváním telefonních hovorů, čtením soukromé korespondence, bráněním v návštěvě rodičů či přátel, nucení k častému stěhování, aby pachatel zabránil oběti vybudovat si přátelství v místě bydliště. U oběti, která je izolovaná a nemá možnost se někomu svěřit nebo získat morální podporu, dochází k větší závislosti na pachateli⁸.

Emocionální násilí – je zaměřeno na osoby, zvířata a věci, ke kterým má ohrožená osoba citový vztah. U osob se nejčastěji zaměřuje na děti, rodiče, sourozence. U orientace na zvířata zahrnuje vyhrožování ublížením nebo zabitím domácích zvířat nebo jeho provedení. U zaměření na věci bývají terčem ničení věci, které patří do osobního vlastnictví ohrožené osoby nebo věci, které představují nenahraditelnou vzpomínku, rodinnou památku apod.⁹

Stalking (nebezpečné pronásledování) – je možno definovat jako specifickou formu vztahového násilí, která byla dlouho opomíjena. Jeho podstatou je násilné a nežádoucí pronikání do soukromí oběti, u které toto chování vyvolává důvodný pocit ohrožení. Vyznačuje se posedlostí a fixací známého nebo neznámého pachatele na konkrétní osobu, kterou systematicky obtěžuje vyhledáváním její blízkosti, psaním dopisů, SMS, telefonováním. Motivem pachatele může být obdiv či láska nebo také nenávisť.¹⁰

⁷ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., Domácí násilí: Kontext, dynamika a intervence, 2011, s. 50

⁸ CONWAY, H., Domácí násilí: příručka pro současné i potencionální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007, 2007

⁹ Acorus, občanské sdružení: pomoc osobám ohroženým domácím násilím. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>

¹⁰ BUSKOTTE, A., Z pekla ven: Žena v domácím násilí, 2008

V kriminologickém smyslu se jedná o úmyslné, zlovolné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu života a ohrožuje její bezpečnost.¹¹

1.3 Základní znaky domácího násilí

Ne každý násilný incident v rodině lze charakterizovat jako domácí násilí. Jak uvádí Aliance proti domácímu násilí, k tomu, aby se jednalo o domácí násilí, musí být, kromě přítomnosti některé formy násilí, splněny všechny čtyři definiční znaky: neveřejnost, opakování a dlouhodobost, jasné a neměnné role, stupňování a eskalace.¹²

Neveřejnost – k násilí dochází nejčastěji doma, mimo zraky veřejnosti. Privát si aktéři domácího násilí s sebou přenášejí i do jiných prostředí, kde tráví společné chvíle jako je např. rekreační zařízení, vozidlo apod. Je zde ale tendence skrývat násilí před kontrolou veřejnosti.

Opakování a dlouhodobost – za domácí násilí nelze považovat jednorázový incident. Jedná se o dlouhodobý proces, který se opakuje. Násilí není vyprovokované chováním ohrožené osoby.

Jasně a neměnné role – postavení aktérů domácího násilí není rovnoměrné. Jedna osoba je dominantní, má ve vztahu výhradní postavení, určuje pravidla společného soužití a ubližuje druhé osobě.

Stupňování a eskalace – domácí násilí se zpočátku projevuje psychickým násilím, které je směřováno proti lidské důstojnosti. Jeho cílem je snížit sebevědomí a sebeúctu oběti a izolovat ji od ostatních. Postupně dochází k eskalaci násilí, kdy často slovní útoky přejdou do podoby útoků fyzických, kdy dochází k ohrožení zdraví a někdy dokonce i života oběti.

¹¹ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P., Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese, 2007

¹² Domácí násilí.cz, Bílý kruh bezpečí,o.s., dostupné z: <http://www.domacinasili.cz>

Někteří naši i zahraniční autoři zastávají ovšem názor, že tyto definiční znaky bude nutné v budoucnu revidovat.¹³ S ohledem na výzkum, který jsem prováděla, se sama také přikláním k tomuto stanovisku. K domácímu násilí totiž může docházet i mimo společnou domácnost násilné a ohrožené osoby, a to před zraky veřejnosti, např. na ulici, na návštěvě přátel nebo rodiny, v zaměstnání, zkrátka kdekoliv. Osoba ohrožená s osobou násilnou nemusí sdílet společnou domácnost, a přesto se může jednat o domácí násilí. Jako příklad mohu uvést násilí mezi bývalými partnery, kteří již spolu nebydlí, mezigenerační násilí, kdy násilná osoba do domácnosti ohrožené osoby pouze dochází, násilí mezi bezdomovci apod. Dalším sporným bodem jsou jasné a neměnné role. Jak uvádí Ševčík a Špatenková, nemusí tomu tak být vždy. Existují případy, kdy např. muž je označen jako násilná osoba třeba v několika případech, zatímco žena pouze v jediném.¹⁴ I v takovém případě se nemusí jednat o tzv. italskou domácnost ale o závažné domácí násilí. Vlivem různých okolností, především vývojem zdravotního stavu násilné osoby, může také dojít k paradoxní situaci, kdy se časem role mezi aktéry domácího násilí obrátí. Dlouhodobá oběť začne např. využívat stařeckých handicapů původního tyrana a přejímá roli násilné osoby¹⁵.

1.4 Cyklus domácího násilí

K domácímu násilí nedochází permanentně, probíhá podle určitého vzorce, kdy dochází ke střídání fází, které jako první popsala L. Walkerová. Tyto fáze mají různou délku a časový interval trvání, který se postupně s opakováním cyklu zkracuje. V první fázi roste napětí, vážne komunikace mezi násilnou a ohroženou osobou. Oběť se snaží chovat tak, aby násilníkovi ve všem vyhověla a nezavdala tak příčinu k eskalaci násilí. Toto se jí ale nepodaří, protože násilník si důvod ke svému jednání vždy najde. Ve druhé fázi dochází k incidentu některé formy nebo forem domácího násilí. V této fázi je oběť nejvíce motivovaná k ukončení vztahu. Násilník si je toho vědom. Proto se ve třetí fázi oběti omlouvá, žádá o odpuštění, popírá zneužívání, slibuje, že už se to nebude nikdy opakovat. Poslední fáze je relativním obdobím klidu, kdy k domácímu násilí nedochází.¹⁶

¹³ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., Domácí násilí: Kontext dynamika a intervence, 2011, s.39

¹⁴ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., Domácí násilí: Kontext, dynamika a intervence, 2011

¹⁵ ČIRTKOVÁ, L., Domácí násilí na seniorech, Zpravodaj BKB, 2012, roč.21, č. 4

¹⁶ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., Domácí násilí: Kontext, dynamika a intervence, 2011

Střídání vlídného chování s násilným udržuje oběť v násilném vztahu a znesnadňuje její odchod od násilné osoby. Kromě toho pachatele nemotivuje ke změně jeho chování.¹⁷

¹⁷ Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci: Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí, 2006, dostupné z http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/zlom_manual.pdf

2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Záměrem kapitoly je náhled do historie domácího násilí ve společnosti, poskytnutí údajů o výsledcích některých našich i zahraničních výzkumných šetření zaměřených na tuto problematiku a seznámení s teoriemi vzniku domácího násilí.

2.1 Pohled do historie

V různých společnostech patřilo násilí mezi lidmi žijícími v blízkých vztazích k životu patrně od nepaměti. Po staletích byla východiskem rodinného života otcova autorita nad rodinou, která sice s sebou nesla zodpovědnost za ni, ale také právo otce používat vůči svým členům různé druhy trestů. Slovo *familia* původně znamenalo vlastnictví osob. Rodina vůbec neoznačovala příbuzenský vztah, ale vztah založený na majetku a moci. Význam pojmu *famel* bylo otrok a pojem *pater familias* neoznačoval otce rodiny, ale pána, který otroka vlastní.¹⁸ V řadě kultur byly děti i ženy po staletí považovány za majetek otce rodiny. To, co se odehrávalo v rodinách, bylo považováno za ryze soukromou záležitost a nebylo dlouho předmětem veřejného zájmu.

K prolomení tohoto tabu došlo až v polovině 20. století, kdy si rentgenologové a chirurgové začali všimnout neobvyklých nálezů zranění dětí, které posléze vedly k identifikaci tzv. syndromu bitého dítěte.¹⁹ Následně bylo zjištěno, že vedle fyzického týrání může být dítě poškozováno i psychickým týráním, sexuálním zneužíváním, zanedbáváním či citovou deprivací. To vedlo k zavedení nového termínu „syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte“, pro který užíváme zkratku CAN.²⁰

V šedesátých a sedmdesátých letech minulého století se v Evropě i ve Spojených státech rozšířila společenská hnutí za práva slabších. Bylo to především feministická hnutí, která poukázala na souvislost mezi patriarchálním názorem a tolerancí společnosti vůči násilí.²¹ Rodina přestala být idealizována jako místo porozumění, podpory, klidu a bezpečí. Začalo se poukazovat na to, že vztahy mezi manželi, rodiči a dětmi či sourozenci nebývají vždy

¹⁸ WIRTZ, U., Vražda duše: Incest a jeho terapie, 2005

¹⁹ KEMPE, 1962, in GJURIČOVÁ, Š., Podoby násilí v rodině, 2000

²⁰ Child Abuse and Neglect

²¹ GJURIČOVÁ, Š., Podoby násilí v rodině, 2000, s.12

tak ideální, láskyplné a chápající, ale mohou být i zdrojem velkého napětí, úzkosti a strachu. Ukázalo se, že násilí v rodině není ojedinělým jevem a vyskytuje se ve všech společenských vrstvách. Zprávy z policejních či soudních spisů dokazují, že k násilí v rodině dochází nápadně často, nejvíce se vyskytují mezi partnery v intimních vztazích. Statistiky dokládají, že během života se nejméně jednou stane obětí domácího násilí každá čtvrtá žena.

Anthony Giddens poukazuje na skutečnost, že násilí páchané v rodině je nejrozšířenější formou násilí vůbec a zároveň formou nejméně kontrolovatelnou a nejvíce podceňovanou.²²

Mezi základní fakta o domácím násilí patří zejména jeho rozšířenost, vysoká latence a závažnost důsledků jak pro přímo postiženou rodinu, tak pro celou společnost.²³ V zahraničí a později také u nás byla provedena řada výzkumů, které se tematikou domácího násilí zabývají.

2.2 Výsledky výzkumů

V České republice se první pokus o zmapování problematiky domácího násilí uskutečnil v r. 1999 z iniciativy Ministerstva vnitra v rámci průzkumu „Bezpečnostní rizika 1999“. Šetření ukázalo, že zkušenost s násilím v rodině má plná třetina obyvatel a že obětí násilných útoků se v naprosté většině stávají ženy.²⁴

Další sociologické šetření, které bylo provedeno pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris v letech 2001 agenturou STEM potvrdilo, že domácí násilí v ČR se odehrává v každé čtvrté rodině. V roce 2006 byl proveden druhý reprezentativní sociologický výzkum, který ukázal, že přes významný posun ve vnímání a informovanosti o domácím násilí, stále přetrvávají některé rozpory a mýty v názorech na výskyt domácího násilí. Výzkum potvrdil, že velká část případů násilí mezi partnery je dlouhodobá, má tendenci být stále

²² GIDDENS, A., 1999, in ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., Domácí násilí: Kontext, dynamika a intervence, 2011, s. 7

²³ ČÍRTKOVÁ, L., Domácí násilí: fakta a paradoxy, Sociální práce, roč. 2006, č. 2

²⁴ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., Domácí násilí: Kontext, dynamika a intervence, 2011

častější a v 81 % zahrnuje násilí fyzické, a to nejčastěji v kombinaci s násilím psychickým (48 %).²⁵

V 70 % případů partnerského násilí se jednalo o domácnosti průměrně až nadprůměrně materiálně zajištěné. Z průzkumů dále vyplynulo, že v 80 % domácností ohrožených domácím násilím vyrůstají děti, které jsou v 71 % přímými svědky domácího násilí a ve 12 % se děti dokonce stávají jeho obětí. V 7 % případů je domácí násilí před dětmi skrýváno. Ve zbývajících 10 % se jedná o vztahy bezdětné.²⁶

Ve Velké Británii proběhlo od r. 1996-2007 několik výzkumných studií, které zjistily určitá specifika v případech domácího násilí, kde byli v roli ohrožené osoby muži. Všechny tyto studie potvrdily, že muži mají daleko menší statistickou pravděpodobnost, že se stanou obětí domácího násilí. Pokud k tomu dojde, je zde menší pravděpodobnost, že utrpí nějaké zranění, a pokud ano, obvykle nevyhledávají lékařské ošetření.²⁷ Odhaduje se, že muži bývají oběťmi domácího násilí ve 2-5 % případů. Násilí vůči mužům bývá hůře prokazatelné, protože ženy většinou volí rafinované formy psychického, emocionálního a verbálního násilí a vydírání a muži jako osoby ohrožené domácím násilím nemají tendence vyhledávat odbornou pomoc a ani přijímat poradenské služby, pokud jsou jim nabízeny²⁸.

Dosud nejrozsáhlejší výzkum v rámci Mezinárodního výzkumu násilí na ženách prováděl v r. 2002 Sociologický ústav Akademie věd ČR s Filozofickou fakultou UK. Projekt byl současně realizován ve 20 zemích světa. V České republice se tohoto výzkumu zúčastnilo 1980 respondentek ve věku od 18 let. Výsledky výzkumu prokázaly, že 38 % žen v ČR zažilo během svého života fyzické nebo sexuální násilí, kdy násilnou osobou byl současný nebo bývalý partner. Zvýšené riziko zažít násilí ze strany intimního partnera měly nezaměstnané ženy. Nejvyšší podíly žen, které zažily násilí v partnerském vztahu, bylo ve věku 25-44 let. Ze strany násilného partnera se jako vůbec nejsilnější faktor, který zvyšuje pravděpodobnost viktimizace více než šestkrát, ukázala závislost na alkoholu. U drogové závislosti násilného partnera bylo riziko viktimizace vyšší třikrát.²⁹

²⁵ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., Domácí násilí: Kontext, dynamika a intervence, 2011

²⁶ Bílá místa v péči o oběti domácího násilí, 2007, dostupné z:

http://www.persefona.cz/download/analyza_bila_mista.pdf

²⁷ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., Domácí násilí: Kontext, dynamika a intervence, 2011

²⁸ ŠPATENKOVÁ, N. a kol., Krizová intervence pro praxi, 2011, s. 134

²⁹ PIKÁLKOVÁ, S., Mezinárodní výzkum násilí na ženách-Česká republika/2003: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině, Praha, Sociologický ústav Akademie věd, 2004

V Jihomoravském kraji byl v roce 2006 proveden monitoring domácího násilí, který byl zaměřen na získání faktických údajů týkajících se věku, pohlaví, vztahu mezi obětí a pachatelem, formy zažívaného násilí atd. Výzkumu se zúčastnilo 359 klientů různých neziskových organizací, jejichž klienty bývají osoby ohrožené domácím násilím. Výsledky šetření prokázaly zastoupení obětí domácího násilí podle pohlaví 97,2 % žen a 2,8 % mužů. Polovina ohrožených osob se pohybovala ve věkové kategorii 30-45 let. Podle vztahu agresora a oběti bylo nejvíce zastoupeno násilí ze strany intimního partnera celkem v 81 %. V ostatních vztazích byly oběti nejčastěji napadány ze strany otce nebo matky v 5 % případů, ze strany syna nebo dcery v 8 % případů. V 91 % těchto případů žily v rodinách dětí. Nejčastější formou domácího násilí bylo násilí psychické 81% případů, násilí fyzické 78 % případů, násilí ekonomické 36 % případů, násilí sexuální se vyskytovalo u 11 % klientů. Bylo zjištěno, že polovina klientů začíná řešit svou situaci do 4 let od výskytu násilí ve vztahu. Průměrná délka trvání násilného vztahu byla 6 let. Z monitoringu dále vyplynulo, že 37 % klientů bylo zaměstnaných, 27 % klientek bylo na mateřské nebo rodičovské dovolené, 20 % klientů bylo nezaměstnaných a 12,4 % klientů pobíralo důchod. Při využívání záchranné sociální sítě nejvíce klientů požádalo o pomoc při řešení své situace příbuzné 45 % nebo přátelé 34 %. Na lékaře se obrátilo 24 % klientů, pomoc psychologa využilo 20 % klientů, Manželskou a předmanželskou poradnu oslovilo 9,2 % klientů. Na odborech sociálně právní ochrany dětí se o pomoc obrátilo 28 % klientů a na neziskové organizace 35 % klientů. Drtivá většina klientů se ale nevyjádřila k hodnocení poskytnutých služeb.³⁰

2.3 Teorie vzniku domácího násilí

Od šedesátých let minulého století se vědci pokoušejí vysvětlit původ domácího násilí různými teoriemi. Nejprve to byly biologicko-genetické, sociologické a psychologické teorie, které za příčinu vzniku domácího násilí označovaly povahové zvláštnosti násilné osoby nebo sociokulturní jevy, které souvisí s rozdělením a uplatňováním moci ve společnosti. Tyto první teorie, které byly poměrně brzy překonány, označujeme jako **jednofaktorové**. Jejich slabinou je jednostranný pohled, který se nesnaží pojmout domácí

³⁰ Bílá místa v péči o oběti domácího násilí, dostupné z <http://www.persefona.cz./publikace.php>

násilí jako komplex různých jevů a příčin. Jsou založeny na existenci vyhraněných případů.³¹

V současné době převládají teorie **multifaktorové**, které propojují jednofaktorové přístupy do interaktivních modelů, které postihují vzájemné vazby a propojení mezi různými zdroji domácího násilí. Multifaktorové přístupy zdůrazňují, že v domácím násilí se jedná o složitý, komplexně podmíněný jev, kde se uplatňují různé skupiny příčin. V literatuře je možno najít převážně kauzální model D. G. Duttona, který pracuje se čtyřmi strukturálními rovinami zdrojů a příčin domácího násilí. Jedná se o rovinu makrosystémovou, ekosystémovou, mikrosystémovou a ontogenetickou, které se vzájemně propojují.³²

Makrosystémová rovina vnímá příčiny domácího násilí z pohledu převládající hierarchie hodnot, která je založena na dominanci a nadvládě mužů. Společnost vyznávající takové hodnoty napomáhá ke zlehčování násilí mužů vůči ženám. **Exosystémová** rovina představuje bezprostřední sociální okolí jedince. Mezi faktory, které přispívají ke vzniku domácího násilí v této rovině, patří např. nezaměstnanost, nedostatek financí, nižší vzdělanostní úroveň apod. **Mikrosystémovou** rovinu tvoří samostatná rodina. Mezi rizika vzniku domácího násilí vyplývající ze samotné podstaty rodinného soužití patří privátnost, která stěžuje možnost sociální kontroly, předepsané role jednotlivých členů, právo na ovlivňování svých členů, jejich hluboká znalost, respektive znalost jejich chování, reakcí, uznávaných hodnot. **Ontogenetická** rovina hledá příčiny domácího násilí v individuálních charakterových rysech osoby násilné i osoby ohrožené a jejich vzájemné interakci, čímž se nejvíce přibližuje původním jednofaktorovým teoriím.³³

Pro snadnější pochopení předpokládaných příčin rozvoje domácího násilí uvádím několik sociologických teorií, které zmiňuje ve své výzkumné práci Pikálková.

Teorie sociálního učení

Podle této teorie je rodina sociální skupinou, kde si dospělí i děti nejen osvojují různé role, ale také je rodina místem, kde se dítě učí, jak se vyrovnávat s různými druhy stresových

³¹ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., Domácí násilí: Kontext, dynamika a intervence, 2011

³² Tamtéž, s. 36

³³ ČÍRTKOVÁ, L., Domácí násilí: fakta a paradoxy, Sociální práce 2/2006, s. 63-64

situací. Zde dítě většinou získává první zkušenosti s agresí a násilím a učí se je nejen užívat, ale také ospravedlňovat.³⁴

Situační teorie

Podstatou této teorie je, že člověk používá násilí jen v určitých situacích, a to na základě dvou faktorů. Prvním je stresová situace, která vzniká z nedostatku „vyrovnávacích“ mechanismů v rodině (nedostatek ekonomických zdrojů). Kulturní normy dané společnosti, které tolerují použití násilí, jsou druhým faktorem. Rozpor mezi očekáváním a realitou vyvolává stres a způsobuje bázi pro sklon k delikvenci. Zdrojem stresu bývají ale také situace, kdy jedinec utrpí ztrátu „pozitivně hodnocených stimulů“, kterou může být např. ztráta blízké osoby, nevhodné zacházení ze strany rodičů, fyzické tresty, posměch, špatné vztahy s rodiči či vrstevníky. Mohou to být ale také jiné faktory jako např. nadměrný hluk, horko, přelidněný prostor pod.

Teorie zdrojů

Je založená na předpokladu, že existují určité stupně „držení“ moci. Osoba disponuje takovou mocí, která je příměrná vlastnictví sociálních, personálních a ekonomických zdrojů. Pokud má osoba ve svém držení málo zdrojů, je větší pravděpodobnost, že užije násilí. Např. manžel, který má nižší vzdělání a má nižší příjem než jeho žena, může užít násilí s cílem získat nebo si udržet dominantní postavení.³⁵

V současné době vedle sebe existují dva hlavní pohledy na domácí násilí: **kriminologický a feministický**. Shodují se v tom, že domácí násilí se zásadně liší od jiných podob násilí a kriminality. Kriminologický přístup definuje domácí násilí bez ohledu na pohlaví pachatele i oběti.³⁶ Hlavní myšlenkou feministického přístupu je, že sociální i ekonomické procesy fungují tak, že podporují patriarchální uspořádání společnosti, které je možno najít ve všech společenských institucích, tedy i v rodině. Tento patriarchální řád podporuje

³⁴ GELLES, 2003, in PIKÁLKOVÁ, S., Mezinárodní výzkum na ženách-Česká republika/2003: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině, 2004

³⁵ PIKÁLKOVÁ, S., Mezinárodní výzkum na ženách-Česká republika/2003: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině, 2004

³⁶ ČÍRTKOVÁ, L., Domácí násilí: fakta a paradoxy, Sociální práce 2/2006, s.62

udržování historicky zakořeněných společenských vzorců systematického násilí na ženách.³⁷

Na závěr této kapitoly bych chtěla připomenout, že podle výzkumů se riziko agresivního chování zvyšuje s mírou tolerance k negativním modelům kolem nás. Každý z nás má svým jednáním vliv na to, jak budou nepsané normy vnímány a dodržovány a jak bude vypadat svět, ve kterém žijeme.

³⁷ PIKÁLKOVÁ, S., Mezinárodní výzkum na ženách-Česká republika/2003: příspěvek k sociologickému zkoumání v rodině, 2004

3 OSOBY OHROŽENÉ DOMÁCÍM NÁSILÍM

Osobou, která zažívá domácí násilí se může stát kterýkoli člen domácnosti. Výzkumy dokazují, že nejčastěji se domácí násilí odehrává mezi partnery, a to také mezi partnery v homosexuálních vztazích. Statisticky jsou domácím násilím ale nejvíce ohroženy ženy. Prožívání násilí ovlivňuje oběť v různých oblastech života. Projevuje se zdravotními potížemi, má vliv na výkon v zaměstnání (zvyšuje se riziko ztráty zaměstnání), snižuje sociální status oběti (často útěk z domova, ubytování v azylových domech). Výrazný dopad má na psychiku oběti. Výzkumy prokázaly, že se u oběti domácího násilí mohou rozvinout různé emoční poruchy a poruchy chování. Kapitola poskytuje informace o jednotlivých charakteristikách domácího násilí páchaného na ženách, mužích, dětech a seniorech.

3.1 Ženy jako oběti domácího násilí

Jak potvrzují zahraniční i naše výzkumy, obětí domácího násilí bývají nejčastěji ženy. V partnerském vztahu to jsou nejčastěji ženy mladšího a středního věku od 25 – 40 let.³⁸ Dle sociologické sondy ROSA bývají nejčastěji ohroženy domácím násilím ženy zaměstnané, další statisticky významnou skupinu tvoří ženy na mateřské dovolené, jedná se tedy o ženy, které mají doma nezletilé děti. V těchto rodinách jsou děti svědky násilí v 90 % případů.³⁹

Podle údajů ministerstva vnitra z hlediska vztahu mezi osobou násilnou a osobou ohroženou převládá vztah manželský, dále vztah druh-družka, následuje mezigenerační násilí a násilí mezi rozvedenými manželi. Statistiky občanského sdružení ROSA uvádějí u žen, které požádaly o pomoc při řešení problému domácího násilí, délku partnerského vztahu nejčastěji 1-5 let (23 %), následuje skupina s délkou vztahu 6-10 let (18,9 %).⁴⁰

Týrané ženy se za svoji situaci stydí, nemluví o ní nebo ji bagatelizují. Zpočátku si tuto skutečnost ani neuvědomují. Mají tendenci svého partnera omlouvat a chránit. Proto se často stává, že ani nejbližší rodina a přátelé nevědí o tom, co se v rodině odehrává.

³⁸ PETRMAN a DIXON, 2001 in VÁGNEROVÁ, M., Psychopatologie pro pomáhající profese, 2004, s. 634

³⁹ Statistická sonda ROSA za rok 2012, dostupné z <http://www.rosa-os.cz/o-nas/statistiky/>

⁴⁰ MPSV, Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014, dostupné z <http://www.mpsv.cz/cs/12184>

Osoba, která je obětí domácího násilí, je pod neustálým psychickým tlakem. Postupně přejímá názor, že si za vše může sama. Že důvodem agresivity a soustavné nespokojenosti násilného partnera je její nevhodné chování a neschopnost.⁴¹

Dlouhodobé partnerské násilí se projevuje na fyzickém i psychickém zdraví a má pro oběť bezprostřední i dlouhodobé důsledky. V odborné literatuře jsou uváděny především tyto projevy: bolesti hlavy, pocity únavy, urologické a gynekologické problémy, poruchy příjmu potravy, poruchy spánku, bolesti břicha, abúzus alkoholu a drog, deprese, pocity úzkosti, nesoustředěnost, rychlé střídání nálad, zvýšená dráždivost, disociace a otupení prožívání emocí, manipulace s realitou, vážné psychické poruchy, suicidiální tendence.⁴²

Psychický stav oběti domácího násilí popisuje Čírtková jako syndrom týrané ženy, který definuje jako „soubor specifických charakteristik a důsledků zneužívání, které vedou ke snížené schopnosti ženy efektivně reagovat na prožívané násilí.“⁴³ Symptomy, které týrané ženy vykazují, rozděluje do tří kategorií. Jedná se o naučenou bezmocnost, sebezničující reakce a příznaky posttraumatické stresové poruchy.

Naučená bezmocnost znamená, že u týrané osoby dochází postupně k výraznému snížení schopnosti vlády nad svým životem, činit samostatná rozhodnutí v běžných životních situacích a nést za ně zodpovědnost.

Sebezničující reakce týrané ženy jsou reakce, které jsou pro ostatní nezúčastněné osoby těžko pochopitelné, nelogické. Jednu z nich označujeme termínem „stockholmský syndrom“. Projevuje se dočasnými projevy náklonnosti oběti vůči svému trýzniteli, ke kterému má vytvořenu emocionální vazbu. Vzniká v případech, kdy je oběť izolována od okolního světa a cítí se velmi ohrožena. Násilného partnera omlouvá a snaží se najít reálné okolnosti, které měly na vznik násilí vliv, jako např. alkohol, problémy v zaměstnání,

⁴¹ BEDNÁŘOVÁ, Z., Domácí násilí: Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám, 2009

⁴² ŠPATENKOVÁ, N. a kol., Krizová intervence pro praxi, 2011

⁴³ ČÍRTKOVÁ, 2001, in BEDNÁŘOVÁ, Z., Domácí násilí: Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám, 2009, s.16

kamarádi apod.⁴⁴Mezi další maladaptivní únikové mechanismy, kterými se snaží žena zmírnit krutou realitu, bývá abúzus alkoholu a drog, suicidální tendence a také útok proti násilné osobě, který v krajním případě může skončit zabitím nebo vraždou. Domácí násilí může být život ohrožující a může vést k posttraumatické stresové poruše.

Posttraumatická stresová porucha (dále PTSP) je opožděná a protrahovaná odpověď na stresovou událost nebo situaci krátkého nebo dlouhého trvání, která má výjimečně nebezpečný nebo katastrofický charakter. Pro stanovení diagnózy posttraumatické stresové poruchy musí být dále splněna následující kritéria:

- vystavení traumatu
- neodbytné vzpomínky, prožívání úzkosti při vystavení se okolnostem připomínajících stresující událost
- vyhýbání se myšlenkám, pocitům a činnostem, které připomínají trauma
- přítomnost alespoň jednoho z následujícího: částečná nebo úplná amnézie na trauma, obtíže s usínáním, podrážděnost, návaly vzteku, úlekové reakce, problémy se soustředěním
- výše uvedená kritéria musí být splněna do šesti měsíců od traumatu nebo stresového období⁴⁵

Diagnostická kritéria pro diagnózu PTSP byla odvozena od osob, které prožily jednotlivá velká traumata jako válku, živelné katastrofy a znásilnění, ale u obětí, které prožily dlouhotrvající a opakované trauma, se rozvíjejí charakteristické změny osobnosti v oblasti identity a vztahů. Trauma u domácího násilí má trochu jiný charakter než klasické trauma. Jedná se o soubor trvalých změn v sedmi kategoriích seberegulace a psychosociálního fungování.⁴⁶

- nezvladatelné emoce, riskantní nebo sebepoškozující chování
- somatizace
- disociace
- vnímání osoby násilníka (idealizace nebo fixace na pomstu)

⁴⁴ BEDNÁŘOVÁ, Z., Domácí násilí: Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám, 2009

⁴⁵ KAČEŇÁK, R., Posttraumatická stresová porucha – diagnóza a diagnostika, dostupné z http://www.intervencnicentrum.cz/images/knihy/Postrautmaticka_stresova_porucha_v_kontextu_DN_2012.pdf, s. 11

⁴⁶ Tamtéž, s. 13

- vnímání sebe jaké vadného, neschopného, pošpiněného
- narušené vztahy s okolím (neschopnost důvěřovat, reviktimizace, vyhýbání se sexualitě)
- ztráta víry a naděje

S PTSP se lze setkat jak s akutním, tak s dlouhodobým (někdy i celoživotním) následkem domácího násilí, který může přetrvávat a znovu se objevovat i po tom, co oběť opustí násilný vztah. S ohledem na skutečnost, že násilí se častěji dopouštějí osoby s anamnézou traumatu nebo zneužívání, je dobré si připomenout, že i násilník může sám trpět touto poruchou.⁴⁷

3.2 Muži jako oběti domácího násilí

Podle záznamů kriminalistických archivů se muži stávají obětí násilí statisticky častěji než ženy. Na rozdíl od žen se ale muži s násilím setkávají převážně na veřejnosti, kdy pachatelem bývá neznámý útočník nebo je to někdo z okruhu kamarádů či známých napadeného muže⁴⁸. Mimo veřejnost se muži stávají objekty násilí hlavně v institucích jako je armáda nebo vězení, kde se vyskytují výlučně nebo především příslušníci jednoho pohlaví, tedy opět muži⁴⁹.

O domácím násilí na mužích zatím neexistuje dostatečné množství informací, aby bylo možno odhadnout, jaké procento z nich zažívá domácí násilí na vlastní kůži. Všechny doposud realizované výzkumy potvrzují, že oproti ženám mají muži statisticky menší pravděpodobnost stát se jeho obětí. Podle statistik našich poradenských center se počet mužských obětí domácího násilí pohybuje v intervalu 2-5 %⁵⁰. Protože se ale jedná o jev s vysokou latencí, je nutno tento údaj posuzovat jako velmi předběžný odhad.

⁴⁷KAČEŇÁK, R., Posttraumatická stresová porucha – diagnóza a diagnostika dostupné z http://www.intervencnicentrum.cz/images/knihy/Postrautmaticka_stresova_porucha_v_kontextu_DN_2012.pdf, s. 17

⁴⁸BUSKOTTE, A., Z pekla ven: Žena v domácím násilí, 2008

⁴⁹ŠPATENKOVÁ, N. a kol., Krizová intervence pro praxi, 2011

⁵⁰Domácí násilí: Statistiky a výzkumy, dostupné z <http://www.persefona.cz/n-domaci-nasili.php?page=dn-statistiky>

Britským výzkumem z roku 1996 bylo zjištěno, že 23 % žen a 15 % mužů ve věku od 19-59 let zažilo v partnerském vztahu fyzické napadení současným nebo dřívějším partnerem. Ve Skotsku byl v roce 2000 prováděn výzkum kriminality, který odhalil, že 19 % žen a 8 % mužů během života zažilo vyhrožování nebo násilí ze strany svého tehdejšího partnera. Výzkumem bylo dále zjištěno, že u mužů je menší pravděpodobnost, že utrpí nějaké zranění. Muži ale zpravidla nevyhledávají lékařskou pomoc. Nelze však říci, jestli je to proto, že jsou utrpěná zranění méně závažná, nebo je důvodem stud napadeného. Výsledky tohoto výzkumu dále potvrdily, že z ekonomického hlediska je pro muže snadnější násilný vztah opustit, protože mají snazší přístup k financím a větší možnost pracovních příležitostí.⁵¹

Domácí násilí na mužích je obtížněji prokazatelné, pro muže je týrání velmi ponižující. Stydí se vyhledat jakoukoli pomoc, protože představa týraného muže nekoresponduje s tradičním pojetím mužské role. Muži se obávají zveřejnění jejich osudu a následné reakce okolí.⁵²

Nejčastějšími důvody, proč muži neoznamují domácí násilí, jsou:⁵³

- necítí se jako oběť
- nehodnotí chování partnerky jako trestný čin
- v oznámení jim brání stud
- váhají kontaktovat policii, protože mají obavy, že jim policie neuvěří a nakonec budou stíháni oni
- mají strach ze zveřejnění a stigmatizace v očích veřejnosti a okolí

Větší pravděpodobnost týrání hrozí u mužů starších nebo invalidních. Mezi rizikové faktory také patří charakteristické vlastnosti jako submitivita, pasivita, citová závislost. Často mívají tito muži sklon k nadváze. Kromě partnerského násilí se muži stávají také obětí mezigeneračního násilí.⁵⁴

⁵¹ ŠEVČÍK, D, ŠPATENKOVÁ, N., Domácí násilí: Kontext, dynamika a intervence, 2011

⁵² ŠPATENKOVÁ, N. a kol., Krizová intervence pro praxi, 2011

⁵³ ČÍRTKOVÁ, L., Muži jako oběti domácího násilí, Právo a rodina č.7/2010, dostupné také z <http://www.domacinasili.cz/ohrozene-osoby/muzi-jako-obeti-domaciho-nasili/>

⁵⁴ ŠPATENKOVÁ, N. a kol., Krizová intervence pro praxi, 2011

3.3 Děti jako oběti domácího násilí

Domácí násilí se netýká jen pachatele a jeho oběti, ale ovlivňuje fungování celého rodinného systému. Podle sociologických výzkumů realizovaných agenturou STEM v letech 2001 a 2006 v 80 % rodin, kde dochází k násilí mezi rodiči, vyrůstají nezletilé děti.⁵⁵ Dítě rozhodně není nezaopatřným pozorovatelem, ale bývá vždy domácím násilím viktimizováno, a to dvojnásobem.⁵⁶

Přímá viktimizace – o tento způsob se jedná v případech, kdy násilná osoba útočí kromě ohrožené osoby také na dítě, když je dítě zraněno úmyslně nebo neúmyslně v situaci, kdy brání ohroženou osobu

Nepřímá viktimizace – v těchto případech není dítě terčem násilí, ale jeho svědkem, přitom nemusí být svědkem očitým. Jako psychické týrání dětí byla situace přítomnosti domácího násilí v rodině charakterizována již v roce 2003 Světovou zdravotnickou organizací.

Pro zdravý psycho-sociální vývoj dítě potřebuje pocit bezpečí a jistoty, který je dle Maslowa⁵⁷ jednou ze základních lidských potřeb. To mu ovšem rodina, kde dochází k domácímu násilí, neposkytuje. Vyrůstá tak v atmosféře strachu a napětí, pro to, co se děje, nenachází rozumné vysvětlení. Cítí se za tuto situaci zodpovědné.⁵⁸

Míra a konkrétní podoba důsledků násilí na psychice a projevech dětí záleží na mnoha faktorech jako je věk, stupeň vývoje, kulturní původ, pohlaví, sociální síť, odolnost, druh a závažnost vybitého násilí, nelze je zobecnit a záleží také na typu osobnosti. Obecně platí, že dítě může na takovou situaci reagovat příznaky posttraumatické stresové poruchy. Čírtková uvádí rozdělení specifického klinického obrazu dle věku dítěte.⁵⁹

⁵⁵ ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence, 2011

⁵⁶ BEDNÁŘOVÁ, Z., Informace pro policisty a jiné odborníky, kteří se dostávají do styku s dětmi zažívajícími domácí násilí, dostupné z http://www.csspraha.cz/users_data/file/sbornik_textu_k_problematice_domaciho_nasili.pdf, 2010

⁵⁷ MASLOW, A., Motivation und Persönlichkeit, 1989

⁵⁸ BEDNÁŘOVÁ, Z., Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám, 2009

⁵⁹ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P., Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese, 2007

Děti 0-6 let – tyto děti reagují úzkostí a návratem do předešlých vývojových stadií, po traumatu bývají oněmělé a ztuhlé, odmítají potravu nebo se přejídají, mohou mít poruchy spánku. Často se prožité trauma projeví v kresbě nebo při hře.

Děti 6-12 let – obvykle se projevují poruchy učení a poruchy chování, jako je pasivita, uzavření se do sebe nebo naopak útočnost. Bývají přítomny psychosomatické příznaky – bolesti břicha, hlavy, bušení srdce. Tyto děti mívají snížené sebehodnocení, pocity viny, někdy bývají lhostejné, stažené do sebe, izolují se od ostatních nebo bývají zlostné.

Děti starší 12 let – bývají nejisté, úzkostné, časté je sebepoškozování, někdy suicidiální pokus, záškoláctví, asociální projevy jako krádeže, abúzus alkoholu a drog, sexuální promiskuita.

Dlouhodobé vystavení domácímu násilí má na dítě velmi negativní dopady. Dítě se naučí zpracovávat podněty ze zevního prostředí jinak, než je zpracovávají děti, které násilí vystaveny nebyly. Často se stává, že trvalým typem reagování bývá potom u některých jedinců naučená útočnost a u jiných naučená bezmoc.⁶⁰

Dítě převezme od dospělých problematické vzorce chování, ztotožní se s legendami dospělých, jako např. tatínek se jen rozčilil, mámě to nevádí, to je normální ve všech rodinách apod. Přijme tento stav jako normu a jako jednu variantu sociálního chování. Chlapci, kteří vyrůstají v prostředí domácího násilí, se často identifikují s násilnou osobou a bývají agresivnější než jejich vrstevníci. Dívky z rodin, kde dochází k domácímu násilí, se většinou identifikují s ohroženou osobou, nejčastěji s matkou, a naučí se násilné chování tolerovat. I v dospělém věku se jim potom opakovaně stává, že se dostávají do podobných situací, na které reagují naučenou pasivitou a rezignací.⁶¹

K násilnému rodiči mívají tyto děti silně ambivalentní vztah, který je nepřehlednou směsí strachu, lásky a vzteku. Pociťují k němu na jedné straně nenávisť, na druhé straně je (zejména chlapce) přitahuje síla, kterou se projevoval. Může se stát, že se připojí na stranu

⁶⁰ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P., Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese, 2007

⁶¹ BEDNÁŘOVÁ, Z., Informace pro policisty a jiné odborníky, kteří se dostávají do styku s dětmi zažívajícími domácí násilí, dostupné z http://www.csspraha.cz/users_data/file/sbornik_textu_k_problematice_domaciho_nasili.pdf, 2010

silnějšího. Mohou také cítit zlost na druhého rodiče, který byl týrán, protože násilí nedokázal vzdorovat, dítě ochránit a zajistit tak klidný a bezpečný domov.⁶²

3.4 Senioři jako oběti domácího násilí

S přibývajícím věkem ubývá fyzických sil, přátel a sociálních kontaktů. Přibývá naopak zdravotních omezení, různých potíží a nemocí. Dochází k posunu z pozice samostatné osoby do postavení osoby závislé na pomoci druhých. Tato nerovnováha se může v podmínkách sociální izolace při současném nerespektování lidské důstojnosti prohlubovat až po nadvládu jedné strany nad druhou. Občanské sdružení Rosa uvádí, že případů týrání seniorů v naší republice stoupá. V polovině případů jsou agresory jejich potomci. Z osob, které byly vykázány ze společného obydlí, se až čtvrtina dopouštěla mezigeneračního násilí na starém člověku. Senioři jsou skupinou, která je velmi zranitelná. Nevědí, jak se bránit, mají strach o násilí, které je na nich pácháno, hovořit, nevyhledávají a mnozí vzhledem ke svému zdravotnímu stavu ani nemohou vyhledat odbornou pomoc. Týrání vlastními potomky berou jako své selhání.⁶³

Jak uvádí Čírtková⁶⁴, momentálně je možno u násilí na seniorech rozlišit dvě základní dimenze problému: **partnerské násilí na seniorech** a **týrání a zanedbávání seniorů v rodině**, kdy se jedná o transgenerační domácí násilí na seniorech.

Partnerské násilí v pozdějších etapách života představuje sice klasickou variantu obecného problému domácího násilí, ale je zde možno pozorovat tři hlavní scénáře vývoje domácího násilí na seniorech. Jedná se o:

Dlouhý vztah s rychlým startem domácího násilí

- jedná se o situaci, kdy žena (jelikož v naprosté většině případů se jedná o ženy) zažívá týrání ze strany partnera po mnoho let a pomoc vyhledá až v pozdějším věku, ve většině případů ale nemá zájem o řešení trestně právní cestou. Odborníci zahrnují do této kategorie také případy, kdy po letech dojde

⁶² ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P., Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese, 2007

⁶³ ROSA, Násilí na seniorech, Dostupné z: <http://www.rosa-os.cz//nasili-na-seniorech/nasili-na-seniorech/>

⁶⁴ ČÍRTKOVÁ, L., Domácí násilí na seniorech, Zpravodaj BKB 4/2012

vlivem změny zdravotního stavu k výměně rolí oběti a pachatele, který se stane závislý na péči své oběti.

Dlouhý vztah s pozdním startem domácího násilí

- v této kategorii se poměr mužských a ženských obětí vyrovnává, k rizikovým faktorům vzniku domácího násilí zde patří zejména dekompenzace akcentované osobnosti, odchod do důchodu, ztráta kontaktů, sociální izolace, tělesné a psychické změny provázející stáří.

Nový krátký vztah s rychlým startem domácího násilí

- tento vzorec je možno najít u osamělých, důvěřivých seniorů, kteří hledají nového partnera, kterému ovšem nejde o plnohodnotné partnerství.⁶⁵

U týrání a zanedbávání seniorů v rodině se jedná o špatné zacházení se seniory v rámci mezigeneračních vztahů. U tohoto typu násilí rozlišujeme dva hlavní scénáře:

Domácí násilí vůči soběstačným seniorům

- v těchto případech bývá násilnou osobou dospělý potomek, který obvykle není schopen vést samostatný život, je i v dospělém věku závislý na rodičích, často jsou to osoby po rozpadu manželství, které si obtížně hledají práci, častá je závislost na alkoholu nebo jiných drogách, psychická porucha nebo se jedná o osoby, které páchají trestnou činnost a své rodiče finančně i citově využívají a vydírají.⁶⁶

Zanedbávání a týrání na péči odkázaných seniorů

- týrání často vzniká v situaci, když osoba, která o seniora pečuje, nedokáže zvládnout stres s touto péčí spojený, tato forma týrání se projevuje neuspokojováním fyziologických, psychologických a sociálních potřeb seniora, který je závislý na péči druhé osoby.⁶⁷ V případech týrání seniorů je ale třeba mít na paměti, že nemusí být vždy možné jednoznačně identifikovat, kdo je oběť a kdo pachatel. Je důležité si uvědomit, že senior nemusí být vždy nekonfliktním členem rodiny, který s vděčností přijímá péči druhých.⁶⁸

⁶⁵ ČÍRTKOVÁ, L., Domácí násilí na seniorech, Zpravodaj BKB 4/2012

⁶⁶ Tamtéž

⁶⁷ ŠPATENKOVÁ, N. a kol., Krizová intervence pro praxi, 2011

⁶⁸ ŠEVČÍKOVÁ, D., ŠPATENKOVÁ, N., Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence, 2011

3.5 Rozpoznání osob ohrožených domácím násilím

V metodickém pokynu ministerstva zdravotnictví – Postup lékařů při poskytování zdravotní péče osobám ohroženým domácím násilím je uveden výčet známek podezření na domácí násilí.⁶⁹ Patří zde např.:

- vícečetná poranění, zvláště hlavy, obličeje a krku
- četná obranná poranění
- delší časový úsek mezi vznikem poranění a vyhledáním zdravotní péče
- neuspokojivé vysvětlení vzniku poranění
- opakované poranění v anamnéze
- neurčité psycho-somatické stesky
- psychické problémy jako deprese, sebevražedné představy, úzkost, poruchy spánku
- závislost na pomoci

Některé psychologické signály domácího násilí:⁷⁰

- manipulace s realitou
- neschopnost ventilovat vztek
- disociace
- minimalizace násilí
- naučená bezmoc, sebedestruktivní a sebeobviňující reakce
- přílišná ochota vyhovět druhým, naučená pasivita, snížené sebevědomí
- zvýšená dráždivost

⁶⁹ Metodický pokyn: Postup lékařů při poskytování zdravotní péče osobám ohroženým domácím násilím, 2008

⁷⁰ Bílý kruh bezpečí, Manuál pro sociální pracovníky a psychology, Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/pomahajici-profesionalove/manualy/>

4 PACHATELÉ DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Stejně jako se obětí domácího násilí může stát kterýkoli člen domácnosti, kdokoli z rodiny může být také jeho pachatelem. Jak již bylo uvedeno, domácí násilí se děje nejčastěji v partnerských vztazích, pachatelem bývá nejčastěji partner mužského pohlaví a obětí jeho partnerka. V kapitole jsou popsány rizikové faktory a varovné signály rozvoje domácího násilí a s typologií pachatelů.

4.1 Rizikové faktory a varovné signály

Nikdo z partnerů na začátku vztahu nepředpokládá, že se v budoucnu jeho protějšek projeví jako násilná osoba. Existují ale varovné signály, které ukazují na možné nebezpečí. Jak uvádí Bednářová,⁷¹ patří mezi ně:

- velká dominance ve vztahu – o všem rozhoduje sám bez ohledu na partnera
- pohrdavý vztah k ženám – vnímání žen jako méněcenných bytostí
- narcistické zaměření osobnosti – sobectví, neschopnost vcítit se do druhého
- nadměrná kontrola – snaha o absolutní kontrolu nad životem partnera
- extrémní polohy vztahu k vlastní matce – nekritický obdiv, láska, závislost, nebo pohrdavé chování, neúcta
- snaha o pozvolnou izolaci – snaha o to, aby partner přerušil kontakty s rodinou, přáteli a ostatním sociálním okolím

Mezi další rizikové faktory dále dle Bednářové⁷² patří:

- nadměrné užívání alkoholu
- užívání drog
- špatná pověst partnera nebo jeho přátel
- obdiv k síle a moci

⁷¹ BEDNÁŘOVÁ, Z., Domáci násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám, 2009, s. 22

⁷² Tamtéž, s. 23

- rizikové chování
- manipulativní chování
- chování, které se vymyká normě – patologická žárlivost, neobvyklé sexuální praktiky, nepřiměřené reakce

Nalezení skutečných pozadí a příčin násilí ve vztahu je velice obtížné. Jak uvádí Buskotte, většina domácího násilí má původ v obyčejných a běžných konfliktech. Násilné chování u mužů se převážně objevuje v případech, kdy je postavení partnerů spíše asymetrické. Jedná se hlavně o případy, kdy partnerka je doma, stará se o domácnost a o děti a partner chodí do práce a živí celou rodinu. Průzkumy prokazují, že někteří muži si troufají být vůči svým partnerkám násilní právě proto, že jsou si jisti svým silnějším postavením. Jiné studie tvrdí opak, a to, že někteří muži své partnerky týrají proto, že se cítí být horší a slabší, než jsou ony, a fyzickým násilím si dokazují, že tomu tak není.⁷³

Startérem domácího násilí může být také nějaký zlomový okamžik. Často je tímto okamžikem těhotenství partnerky a narození dítěte. Dalším velmi silným faktorem je rozchod nebo rozvod, který bývá spouštěčem násilí u pětiny všech postižených žen. Mnoho lidí vidí souvislost vzniku domácího násilí s užíváním alkoholu. Experti se v tomto směru spíše přiklánějí k názoru, že abúzus alkoholu násilné chování jen doprovází, ale není jeho hlavní příčinou. Tuto domněnku potvrzuje fakt, že v 50 % případů fyzického násilí nebývá násilná osoba pod vlivem alkoholu. Alkohol nebo jiná závislost na straně násilné osoby tedy nemusí být jediným důvodem agresivity, ale je rizikovým faktorem k rychlé eskalaci násilí.⁷⁴

Za rizikový faktor je rovněž považována duševní porucha násilné osoby nebo porucha osobnosti. Z výzkumu, který byl proveden na vzorku násilných osob, které absolvovaly terapeutickou pomoc z důvodu agresivního chování nebo šikanování, bylo zjištěno, že nejčastěji byly u těchto osob diagnostikovány následující poruchy osobnosti: abnormální

⁷³ BUSKOTTE, A., Z pekla ven: žena v domácím násilí, 2008

⁷⁴ Tamtéž

typ hraniční osobnosti, schizoidní osobnost, narcistické poruchy osobnosti, asociální nebo pasivní závislá osobnost.⁷⁵

Prapůvodcem násilného chování bývá také často chorobná žárlivost. Ta se od normální žárlivosti liší tím, že je permanentní, i když k ní není žádný důvod či podnět. Extrémně žárliví partneři sledují každý krok svého partnera, kontrolují mu poštu, e-mail, SMS telefonáty, zakazují mu stýkat se s přáteli, kolegy ze zaměstnání i s rodinou. Téměř třetina všech násilníků je velice žárlivými partnery, kteří se snaží o izolaci partnera nebo partnerky od okolního světa.⁷⁶

4.2 Typologie pachatelů

V odborné literatuře je popsáno několik typologií pachatelů. I když je nutno brát zřetel na to, že každá ohrožená i násilná osoba je jedinečná a vyžaduje individuální přístup, typologie pachatelů může pomoci profesionálům, kteří s těmito osobami pracují, k použití nejvhodnější intervence. Z různých typologií zde uvádím rozlišení násilných mužů do tří kategorií vytvořené Saundersem (Saunders, 1992 in Ševčík, Špatenková, 2011):⁷⁷

1. Výhradně rodinní násilníci – násilně se chovají pouze ke svým partnerkám, popř. dalším členům rodiny, na veřejnosti se většinou násilně nechovají, mívají vyšší sociální postavení, podle autora typologie patří do této kategorie přibližně polovina násilných mužů.
2. Obecně násilní muži – projevují vyšší úroveň agresivity, násilně se chovají nejen doma, ale i mimo domov, mívají často kriminální minulost, mnoho z nich bylo v dětství týráno, obvykle nadužívají alkohol nebo jsou závislí na jiných drogách, do této kategorie spadá asi čtvrtina všech násilných mužů.
3. Emocionálně nestálí násilníci – na rozdíl od předešlých kategorií bývají více depresivní a emočně labilní, týrají spíše psychicky a emocionálně, fyzické násilí se

⁷⁵ BADURA-MADEJ, W., DOBRZYŃSKA-MESTERHAZY, A., Przemoc w rodzinie: interwencja kryzysowa i psychoterapia, 2000

⁷⁶ BUSKOTTE, A., Z pekla ven: žena v domácím násilí, 2008

⁷⁷ SAUNDERS (1992) in ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ N., Domácí násilí: Kontext, dynamika a intervence, 2011

u nich objevuje méně často, stejně tak užívání drog a alkoholu, tvoří orientačně čtvrtinu násilných mužů.

U osob závislých na alkoholu a jiných omamných látkách je násilné jednání pro policii snadněji identifikovatelné. Daleko hůře se odhaluje a prokazuje domácí násilí u osob první a třetí kategorie, které před okolím vystupují jako seriózní a důvěryhodní lidé, ale přitom jde o tzv. osoby dvojí tváře, které se chovají jinak na veřejnosti a jinak doma za zavřenými dveřmi. Na své okolí působí často důvěryhodně, mile a sympaticky⁷⁸

⁷⁸ NEDVĚDOVÁ, A., Práce s osobou ohroženou domácím násilím, 2010, dostupné z http://www.csspraha.cz/users_data/file/sbornik_textu_k_problematice_domaciho_nasili.pdf

5 PRÁVNÍ RÁMEC PROBLEMATIKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Kapitola seznamuje čtenáře s legislativou upravující domácí násilí v České republice a podává základní informace o postupu Policie ČR při řešení domácího násilí a o službách, které obětem domácího násilí poskytují intervenční centra.

5.1 Legislativa

Ve společnosti dlouho převládal názor, že domácí násilí je soukromou záležitostí. Případy domácího násilím se řešily teprve tehdy, když nabyly znaku trestného činu, kdy oběť nesla jasné známky ublížení na zdraví. Nezohledňovalo se, že násilí mezi blízkými osobami funguje jinak než mezi osobami cizími. K první významné změně v této oblasti v naší republice došlo 1. 6. 2004 novelou trestního zákona č. 140/1996 Sb., kdy vstoupil v platnost § 215a trestního zákona o **týrání osoby žijící ve společném bytě nebo domě**. S účinností od 1. 1. 2010 je tento trestný čin uveden pod § 199 trestního zákoníku.⁷⁹ Tímto se domácí násilí stalo trestným činem.

Novým způsobem se případy domácího násilí ovšem začaly řešit až přijetím zákona 135/2006 Sb, který nabyl účinnosti 1. 1. 2007, a jeho přijetím došlo ke změnám některých zákonů v oblasti ochrany před domácím násilím, především k zavedení **institutu vykázání a zřízení intervenčních center** jako nové specializované služby pro osoby ohrožené domácím násilím. Modelem pro návrh tohoto zákona byl rakouský zákon proti domácímu násilí, který zavedl institut vykázání již v roce 1997. Přijetím zákona 135/2006 Sb. došlo k novelizaci hned pěti zákonů: Zákona o Policii České republiky, Trestního zákona, Občanského soudního řádu, Zákona o sociálním zabezpečení a Zákona o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení.⁸⁰

V současné době je institut vykázání definován v § 44-47 Zákona č. 273/2008 Sb. O Policii České republiky. Tímto krokem se český stát vypořádal s jedním z mýtů o domácím násilí,

⁷⁹ NOVÁKOVÁ, L., Domácí násilí z pohledu policie: Každý má právo na život bez násilí, 2010, dostupné z http://www.csspraha.cz/users_data/file/sbornik_textu_k_problematice_domaciho_nasili.pdf, 2010

⁸⁰ Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci: Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí, 2006, dostupné také z: http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/zlom_manual.pdf

že jde o soukromou záležitost, a zároveň se jednoznačně postavil na stranu týrané osoby. Mezi další následná legislativní opatření v oblasti ochrany osob před domácím násilím bylo zavedení skutkové podstaty trestného činu - Nebezpečné pronásledování, které je od 1. ledna 2010 definováno v Trestním zákoníku v § 354.⁸¹

K posledním změnám legislativy ve věci domácího násilí došlo k 1. 1. 2014, kdy nabyl účinnosti nový občanský zákoník. Přehled nejdůležitějších změn uvádí na svých stránkách Bílý kruh bezpečí.⁸²

Pro aplikaci zákona o domácím násilí v praxi byla vytvořena řada metodik a dalších materiálů, které slouží k proškolení pracovníků pomáhajících profesí – sociálních pracovníků, policistů, lékařů, soudců, pracovníků přestupkových komisí a dalších odborníků, kteří přicházejí s osobami ohroženými domácím násilím do kontaktu.

System ochrany před domácím násilím v České republice předpokládá spolupráci Policie ČR, intervenčních center a justice a dále interdisciplinární spolupráci státních i nestátních organizací a institucí, které se zaměřují na pomoc obětem domácího násilí.

5.2 Policie a justice

Institut vykázání umožňuje Policii ČR vykázat pachatele domácího násilí ze společně obývaného bytu či domu na dobu 10 dnů. Tímto je pachatel domácího násilí nucen nést za své jednání plnou odpovědnost. Smyslem vykázání je okamžitá ochrana před domácím násilím, oddělení oběti od násilníka. Během této doby má ohrožená osoba čas na to, aby mohla svou obtížnou situaci začít v klidu řešit. Lhůtu deseti dnů nelze zkrátit ani na žádost oběti. Návrhem na předběžné opatření je možno požádat příslušný soud o prodloužení této doby a to maximálně na dobu šesti měsíců. Ohrožená osoba se také může obrátit na soud s návrhem na předběžné opatření o vykázání sama i bez policejního vykázání.

⁸¹ ŠUSTEROVÁ, M., Práce s osobou ohroženou domácím násilím: Intervenční centrum a systém ochrany před domácím násilím, 2010, dostupné z http://www.csspraha.cz/users_data/file/sbornik_textu_k_problematice_domaciho_nasili.pdf, 2010

⁸² Bílý kruh bezpečí: pomoc obětem trestných činů v ČR, dostupné také z: <http://www.bkb.cz/aktuality/n390-aktualni-zmeny-od-ledna-2014-v-rozhodovani-o-vykazani-nasilnych-osob/>

Od 1. ledna 2009, kdy byl přijat nový Zákon o policii ČR⁸³, je pachatel domácího násilí při vykázání povinen nejen opustit společně obývaný byt či dům, ale také zdržet se veškerých kontaktů s ohroženou osobou. Policie ČR má povinnost předat do 24 hodin rozhodnutí o vykázání příslušnému intervenčnímu centru, které následně kontaktuje ohroženou osobu a nabízí jí své služby a pomoc s řešením situace.

Dle policejních statistik bylo od 1. 1. 2007 - 31. 12. 2012 celkem vykázáno v České republice 6212 osob. Nejvíce vykázání bylo v Ústeckém kraji, kde bylo vykázáno celkem 841 osob. Moravskoslezský kraj se v této statistice řadí s počtem 774 osob na druhé místo.⁸⁴

Domácí násilí představuje z pohledu trestního práva širokospektrální problém, který nemusí být vždy podřazen pod § 199 nebo § 198 Trestního zákoníku, ale může být stíhán pod hlavičkou dalších trestných činů, které postihují problematiku domácího násilí.⁸⁵ Velký počet případů domácího násilí bývá vyhodnocen orgány činnými v trestním řízení jako přestupek a je následně řešen místně příslušným obecním úřadem.⁸⁶

Dle statistik Policie ČR bylo v loňském roce vyšetřováno 186 případů týrání svěřené osoby a 535 případů týrání osoby žijící ve společném obydlí. V souvislosti s týráním svěřené osoby bylo vyšetřováno 61 žen a v případech týrání osoby žijící ve společném obydlí to bylo 14 žen a dva mladiství. Trestný čin nebezpečné pronásledování byl vyšetřován v 520 případech.⁸⁷ Lze předpokládat, že v uvedených statistikách figurují mezi osobami vyšetřovanými pro podezření ze spáchání těchto trestných činů převážně osoby, které jsou pachateli domácího násilí.

⁸³ Zákon č. 273/2008 Sb. o policii ČR, § 44-47

⁸⁴ Domácí násilí: Bílý kruh bezpečí, Statistiky, dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/statistiky/>

⁸⁵ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník §145, §146, § 170, § 171, § 175, § 177, § 178, § 185, § 186, § 352, § 353, § 354

⁸⁶ ČÍRTKOVÁ, L., Domácí násilí: fakta a paradoxy. Sociální práce 2/2006

⁸⁷ Policie České republiky, Statistické přehledy kriminality za rok 2013, dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2013.aspx>

5.3 Intervenční centra

Intervenční centra jsou pracoviště, jejichž posláním je poskytovat odbornou krizovou pomoc a nehmotnou podporu osobám ohroženým domácím násilím. Činnost intervenčních center je definována § 60a zákona o sociálních službách.⁸⁸ Služba je poskytována buď na základě podnětu Policie ČR, kterým je opis rozhodnutí o vykázání vydaný podle zvláštního předpisu,⁸⁹ nebo na žádost osoby ohrožené domácím násilím. V případě vykázání je nejpozději do 48 hodin od doručení úředního záznamu intervenčnímu centru nabídnuta ohrožené osobě pomoc, která mimo jiné obsahuje nabídku pomoci s prodloužením vykázání na další období návrhem k soudu.

Cílem služby Intervenční centrum je pomoci uživateli vyřešit svou krizovou životní situaci a vrátit se k běžnému způsobu života. Zahrnuje činnosti, které pomáhají uživateli zorientovat se v jeho složité životní situaci a podporují ho v tom, aby byl schopen sám situaci vyřešit vlastními silami s pomocí svého sociálního prostředí a sítí místních a regionálních institucí.

Služba je poskytována formou ambulantní, terénní nebo také formou pobytovou, pokud k tomu má Intervenční centrum (dále IC) vytvořeno podmínky.

Cílovou skupinou jsou:

- Osoby ohrožené domácím násilím v případech, kdy došlo k vykázání násilné osoby Policií ČR
- Osoby ohrožené domácím násilím, které se na IC obrátily z vlastního rozhodnutí
- Osoby ohrožené domácím násilím v případech, o kterých se IC věrohodně dozví
- Osoby, které jsou svědky domácího násilí, které je pácháno na někom v jejich okolí („zachránci“)
- Osoby ohrožené nebezpečným pronásledováním, kterému předcházelo domácí násilí

⁸⁸ Zákon 108/2006 Sb. o sociálních službách §60a

⁸⁹ Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky § 44-47

Při poskytování služby jsou pracovníci IC povinni řídit se pravidly a zásadami, které jsou pro ně závazné – respekt, autonomie, bezplatnost, anonymita, mlčenlivost, dobrovolnost, profesionalita, individuální a motivující přístup, provázanost s jinými sociálními službami. Pro práci s klientem mají pracovníci IC vypracovanu řadu metodik a manuálů, které jsou součástí standardů kvality. Cílem těchto metodických postupů je zajištění řádného průběhu služby a sjednocení práce jednotlivých pracovníků IC. Jako příklad mohu uvést některé metodiky a manuály, které jsou součástí standardů kvality sociální služby Intervenčního centra Ostrava, je to např. Manuál pro jednání se zájemcem/uživatelé v režimu VYKÁZÁNÍ, Manuál pro jednání se zájemcem/uživatelé v režimu NÍZKOPRÁH, Manuál jak podat trestní oznámení, Metodika pro práci se zájemcem/uživatelé seniorem, SARA DN, Bezpečnostní plán, Jak zastavit nebezpečné pronásledování a další.

Pomoc osobám ohroženým domácím násilím zahrnuje především sociální poradenství, právní poradenství, psychologickou pomoc a zprostředkování další návazné pomoci.

Psychologická pomoc – zahrnuje psychologickou a emocionální podporu při zmapování problémové situace, hledání vnitřních a vnějších zdrojů k řešení problémů. Ke každému klientovi je nutné přistupovat individuálně a vytvořit vztah důvěry, pozorně mu naslouchat a na základě zjištěných informací situaci vyhodnotit. Důležité je ujistit oběť, že situace má řešení a motivovat ji k aktivitě. Veškerá doporučení musí vždy směřovat k ochraně ohrožené osoby a nesmí přispět k jejímu ohrožení.⁹⁰

Právní poradenství - zahrnuje např. otázky společného bydlení, problematiku rozvodu, úpravy poměrů k nezletilým dětem, vypořádání společného jmění manželů, podání trestního oznámení, podání návrhu na předběžné opatření, zrušení trvalého pobytu, doporučení konzultace s právníkem.

Sociální poradenství - poskytuje pomoc při hledání náhradního ubytování v azylovém domě, spolupráci s policií a s oddělením sociálně právní ochrany dětí (dále OSPOD), sestavení bezpečnostního plánu, vyhodnocení výše rizika násilného chování, doporučení a zprostředkování dalších návazných služeb.

⁹⁰ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P., Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese, 2007

Organizací, která sdružuje subjekty poskytující sociální službu intervenční centra, je občanské sdružení Asociace pracovníků intervenčních center (dále APIC). Jejím posláním je zastupovat zájmy svých členů a napomáhat jejich spolupráci při rozvíjení poskytovaných služeb. Mezi činnosti asociace patří např. školení pracovníků IC, jednotné monitorování a vyhodnocování případů vykázaní a nízkoprahových klientů, tvorba standardů, vydávání propagačních materiálů o domácím násilí a služby intervenčních center, rozvíjení spolupráce s Policií ČR, mapování sítě služeb, iniciace vzniku detašovaných pracovišť, podávání koncepčních a metodických návrhů, jednání s Ministerstvem vnitra a Ministerstvem práce a sociálních věcí, medializace.⁹¹

⁹¹ Domácí násilí, Asociace pracovníků intervenčních center ČR, dostupné z: <http://www.domaci-nasili.cz/Download/zprava%202012%20-%202013%.pdf>

PRAKTICKÁ ČÁST

6 VÝZKUM

S účinností Zákona o sociálních službách začala od 1. 1. 2007 prostřednictvím intervenčních center fungovat v České republice nová služba zaměřená výhradně na pomoc lidem, kteří jsou nebo se cítí být ohroženi domácím násilím. Ve 14 krajích republiky bylo v každém kraji zřízeno jedno a v Moravskoslezském kraji dvě Intervenční centra, která jsou provozována různými občanskými sdruženími, obecně prospěšnými společnostmi či církevními organizacemi. Postupně vznikala při některých Intervenčních centrech další detašovaná, ale i další samostatná pracoviště. V Moravskoslezském kraji jsou poskytovateli služby intervenční centrum dvě organizace, a to Bílý kruh bezpečí se sídlem v Ostravě, organizace, která se od r. 1991 zabývá pomocí obětem trestné činnosti v České republice a která měla velkou zásluhu na vzniku této služby,⁹² a Slezská Diakonie, jejíž Intervenční centrum sídlí v Havířově.

Intervenční centrum v Havířově poskytuje své služby převážně osobám ohroženým z okresů Karviná, Frýdek-Místek a Bruntál, a Intervenční centrum Ostrava pomáhá při řešení domácího násilí převážně osobám ohroženým z okresů Ostrava, Opava a Nový Jičín. Rozdělení regionu mezi Intervenčními centry je však pouze orientační a je určeno především pro Polici ČR, aby věděla, kam zasílat rozhodnutí o vykázaní násilné osoby. Na jednotlivá centra se však může obrátit osoba ohrožená z jakéhokoli místa MSK, nezávisle na rozdělení. Intervenční centra poskytují odbornou sociální službu osobám ohroženým domácím násilím ve dvou režimech. Služba je určena jednak osobám, v jejichž rodinách rozhodla Policie ČR o vykázaní, tedy tyto osoby ohrožené využívají službu v ochranném „režimu vykázaní“, tak osobám, které se na Intervenční centrum obrátily bez předchozího vykázaní, tedy v „režimu nízkopráh“. Tyto osoby využívají služeb Intervenčního centra v situaci, kdy je násilná osoba přítomna ve společném bydlí a osoba ohrožená je tak vystavena všem rizikům domácího násilí. Ohrožené osoby mohou konzultovat svůj

⁹² ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence, 2011

problém v Intervenčním centru osobně, telefonicky nebo písemně. Osoby ohrožené v „režimu nízkoprah“ tvoří dvě třetiny celkového počtu klientů Intervenčních center.⁹³

6.1 Cíl výzkumu, výzkumné otázky a hypotézy

Aby bylo možné poskytnout ohroženým osobám účinnou pomoc, je pro intervenující instituce nezbytné mít o domácím násilí co nejvíce informací. Toto je také cílem této práce - najít společné charakteristické znaky domácího násilí v Moravskoslezském kraji. V ČR je prostřednictvím APIC vedena statistika domácího násilí dle jednotlivých krajů u osob ohrožených v „režimu vykazání“, tedy u těch, kde došlo k uplatnění institutu vykazání. U osob ohrožených, u kterých k vykazání nedošlo a na Intervenční centrum, se obrátily o pomoc samy, doposud žádná statistická analýza provedena nebyla nebo není veřejně přístupná. Domnívám se proto, že výsledky mé práce mohou být důležitými poznatky pro objektivní zhodnocení situace v této oblasti a mohou pomoci k nalezení dalších možností pomoci při poskytování této specifické sociální služby.

Původně bylo mým záměrem provést výzkum v obou intervenčních centrech, tedy na IC Ostrava i IC Havířov. Provést výzkum na IC Havířov mi ale nebylo umožněno z důvodu vysoké ochrany citlivých údajů klientů. Jak se později ukázalo, vzhledem k časové náročnosti by pro mě byl tento cíl ale velmi těžce dosažitelný. Výzkum byl tedy proveden jen v IC Ostrava, a to u skupiny uživatelů služby, kteří pomoc vyhledali sami bez předchozího vykazání. Tito klienti tvoří dvě třetiny celkového počtu uživatelů. Protože byl výzkum proveden u všech nízkoprahových uživatelů vybraného IC Moravskoslezského kraje, je možno ho považovat za dostatečně reprezentativní. Výzkumný soubor totiž zahrnuje údaje o osobách ohrožených domácím násilím ze všech okresů Moravskoslezského kraje. Je nutno také zohlednit skutečnost, že uživatelé mohou této službě využít anonymně bez uvedení trvalého bydliště a dalších identifikačních údajů.

⁹³ Zpravodaj BKB, 2/2013

Na základě dosavadních poznatků o domácím násilí a provedených výzkumných šetření byla stanovena hlavní výzkumná otázka, dílčí výzkumné otázky a definovány pracovní hypotézy.

Hlavní výzkumná otázka

Lze vysledovat a definovat charakteristické znaky domácího násilí na území Moravskoslezského kraje?

Dílčí výzkumné otázky

1. Jaký je poměr mezi počtem žen a mužů ohrožených domácím násilím?
2. Jaká forma domácího násilí se vyskytuje nejčastěji?
3. Jaké je délka trvání domácího násilí před prvním kontaktem osoby ohrožené s IC.
4. Jaká forma vztahu se mezi aktéry domácího násilí vyskytuje nejčastěji?
5. Existuje souvislost mezi formou vztahu a formou ekonomického domácího násilí?
6. Jaká věková kategorie je nejčastěji zastoupena mezi osobami ohroženými?
7. Do jaké věkové kategorie nejčastěji patří pachatelé domácího násilí?
8. V kolika procentech případů domácího násilí se jedná o rodiny s nezletilými dětmi?
9. Jak často se u pachatelů domácího násilí vyskytují sociálně patologické jevy?
10. Bývají domácím násilím ohroženy častěji osoby zaměstnané nebo osoby, které nejsou ekonomicky aktivní?
11. Využila ohrožená osoba služeb jiné instituce nebo organizace dříve než se obrátila o pomoc na intervenční centrum?
12. V kolika procentech případů domácího násilí zasahovala v rodinách osob ohrožených Policie ČR?

Hypotézy

Hypotéza je vědecký předpoklad. Znamená to, že byla vyvozena z vědecké teorie, ale také může vzniknout na základě osobní zkušenosti.⁹⁴

Na základě studia odborné literatury a dosavadních výzkumných šetření byly stanoveny tyto pracovní hypotézy:

H1 Muži tvoří méně než 5% všech osob ohrožených domácím násilím.

H2 Nejčastější formou domácího násilí je kombinace psychického a fyzického násilí.

H3 Osoby ohrožené domácím násilím využívají služby intervenčního centra nejčastěji po dlouhodobém domácím násilí trvajícím déle než 6 let.

H4 K domácímu násilí dochází nejčastěji mezi manželi.

H5 Mezi ekonomickou formou násilí a domácím násilím v mezigeneračních vztazích existuje souvislost.

H6 Domácím násilím jsou nejvíce ohroženy ženy ve věku 26-45 let.

H7 Pachateli domácího násilí jsou nejčastěji osoby ve věku 26-35 let.

H8 Více než 70% případů domácího násilí mezi partnery se odehrává v rodinách s nezletilými dětmi.

H9 Minimálně u čtvrtiny násilných osob se vyskytuje sociálně patologický jev.

H10 K domácímu násilí dochází častěji u osob ohrožených, které nejsou ekonomicky aktivní.

H11 Osoby ohrožené se na IC obracejí většinou až poté, co využily služeb jiné instituce.

H12 U většiny osob ohrožených již zasahovala v souvislosti s domácím násilím Policie ČR.

⁹⁴ GAVORA, P., Úvod do pedagogického výzkumu, 2000, s. 63

6.2 Metodologie

Výběr souboru

Základní výzkumný soubor byl stanoven záměrným výběrem a objektem výzkumu byli uživatelé služby Intervenčního centra Ostrava, kteří této služby využili v období od roku 2007 do roku 2012 v tzv. „nízkoprahovém režimu“, tedy na základě vlastní potřeby. Do výzkumu bylo zahrnuto celkem 629 uživatelů ve věku od 16 let. Následně bylo ze souboru vyřazeno 18 uživatelů, u kterých bylo pracovníky Intervenčního centra vyhodnoceno, že se o domácí násilí nejedná. Ve většině těchto vyřazených případů se jednalo o rozvodové spory mezi manželi. Výzkumný soubor, který byl po této redukci dále zpracováván, obsahuje údaje o domácím násilí v případech 611 osob ohrožených domácím násilím, které využily služby IC Ostrava.

Metoda výzkumu

Pro výzkum byla zvolena *metoda kvantitativního výzkumu, která pracuje s číselnými údaji. Zjišťuje množství, rozsah nebo frekvenci výskytu jevů nebo jejich míru. Tyto údaje se dají matematicky zpracovat a umožňují zevšeobecňování a vyslovování předpovědí. Výsledky jsou na výzkumu nezávislé. Tato metoda je vhodná při zkoumání velkých skupin.*⁹⁵

Metoda sběru dat

V dnešní době je společnost neustále zahlcována množstvím výzkumů týkajících se nejrůznějších oblastí života, respondenti jsou těmito výzkumy nesmírně zatěžováni a jejich ochota být jejich účastníky všeobecně klesá. Proto jsem jako výzkumnou metodu zjišťování údajů zvolila druhotnou analýzu spisové dokumentace uživatelů služby. Domnívám se, že při použití jiné techniky jako např. dotazníkového šetření, by se mi nepodařilo získat o domácím násilí tolik informací. Je nutno si uvědomit, že osoby ohrožené stálo mnoho úsilí, než našly odvahu a sílu Intervenční centrum navštívit, chtějí zůstat v anonymitě a obtěžování dotazníkovým šetřením by je mohlo od využití služby odradit.

⁹⁵ GAVORA, P., Úvod do pedagogického výzkumu, 2000., s. 31

Místo a čas výzkumu

Výzkum byl prováděn v prostorách Intervenčního centra Ostrava v období od března do srpna roku 2013. Původně byl časový rozsah výzkumu stanoven na období od února do května, ale až v průběhu samotného výzkumu jsem zjistila, jak jsem tento faktor podcenila. Studium jednotlivých spisů uživatelů zabralo daleko více času, než jsem předpokládala.

Nástroj sběru dat

Jako nástroj ke sběru dat jsem si vytvořila tabulku, do které jsem zaznamenávala zjištěná data. Po prostudování 11 spisů uživatelů jsem teprve získala reálnou představu o tom, která data bude možné z takto vedené spisové dokumentace získat a dále zpracovávat. Po tomto předvýzkumu jsem musela tabulku upravit a vlastně celou vytvořit znovu. Nově vytvořená tabulka obsahovala 14 položek-proměnných: pohlaví, formu domácího násilí, délku trvání domácího násilí, délku vztahu, formu vztahu, věk ohrožené osoby, věk násilné osoby, počet nezletilých dětí v rodině, výskyt sociálně patologického jevu u násilné osoby, zaměstnání ohrožené osoby, pomoc jiné instituce, zásahy Policie ČR, evidence na oddělení sociálně právní ochrany dětí, okres, ve kterém má uživatel služby trvalé bydliště.

Kromě zápisu dat do vytvořené tabulky jsem si u jednotlivých respondentů zapisovala podrobnější poznámky, protože během studia spisů se objevovaly další významné skutečnosti, které se už do tabulky nevešly, ale dotvářely obraz závažnosti jednotlivých případů.

Zjištěné údaje byly převedeny do datové matice a dále zpracovávány matematicko-statistickými postupy v počítačovém programu IBM SPSS Statistics.

Definování proměnných a operacionalizace

1. Pohlaví

- Tato proměnná obsahuje dvě kategorie:
- *muž a žena.*

Proměnná byla použita pro hypotézu 1 a 6.

2. Forma domácího násilí

- Proměnná byla rozdělena na čtyři kategorie násilí:

fyzické – bití rukou nebo různými předměty, facky, strkání, kopání, škrcení, topení, pálení, ohrožování se zbraní až po pokus o vraždu.

psychické – do této kategorie jsem kromě verbálních útoků, ponižování, vyhrožování, citového vydírání a soustavné kontroly zařadila také emocionální násilí, nebezpečné pronásledování, ničení osobních věcí, sociální izolaci a také týrání či zabití domácího mazlíčka (konkrétně zabití křečka a kočky).

ekonomické – tato kategorie obsahuje případy, kdy je ohrožené osobě zabraňováno v obstarávání vlastního příjmu, kdy musí o peníze prosit, dostává přiděly, není jí dovoleno o svých vlastních penězích svobodně rozhodovat, má omezen přístup k penězům, nejsou jí poskytovány prostředky na děti a domácnost, je podrobena absolutní kontrole svých příjmů a výdajů nebo je s jejím majetkem neoprávněně nakládáno, kdy je majetek např. bez jejího souhlasu rozprodáván, nebo je pod pohrůzkou násilí nucena k prodeji nebo přepsání nemovitosti, a dále také případy, kdy si násilná osoba bere půjčky bez vědomí partnera a zadlužuje rodinu.

sexuální – do této kategorie byly zařazeny případy, kdy je ohrožená osoba donucena proti své vůli k pohlavnímu styku nebo je nucena se podílet na nežádoucích, nebezpečných či ponižujících sexuálních aktivitách.

V datové matici byly vytvořeny další podkategorie proměnné, a to: počet kombinací a rozdělení dle jednotlivých kombinací forem domácího násilí.

Proměnná byla použita pro hypotézu 2 a 5.

2. Délka domácího násilí

- Proměnnou jsme rozdělili na 7 kategorií: 0-1 rok, 2-5 let, 6-10 let, 11-15 let, 16- 20 let, 21 a více let a kategorii neuvedeno.

Proměnná byla použita pro hypotézu 3.

3. Délka vztahu

- Proměnnou jsme rozdělili stejně jako v předchozím případě na 7 kategorií: 0-1 rok, 2-5 let, 6-10 let, 11-15 let, 16-20 let, 21 a více let a kategorii neuvedeno.

Proměnná nevstupuje do žádné hypotézy, je použita pouze jako identifikační otázka.

4. Forma vztahu

- Pro vztah mezi ohroženou osobou a násilnou osobou jsme vytvořili šest kategorií vztahů:

- *manželský*
- *rozvedení manželé*
- *druh-družka*
- *bývalý vztah druh-družka*
- *mezigenerační*
- *jiný.*

První dvě kategorie jsou jasně definované, do kategorie vztah druh-družka a bývalý vztah druh-družka jsem zařadila i případy partnerů, kteří spolu měli intimní vztah, ale nežili ve společné domácnosti. Do kategorie vztah mezigenerační byly zařazeny veškeré vztahy mezi rodiči a dětmi, prarodiči a vnuky a mezi sourozenci. V kategorii jiný vztah jsou uvedeny všechny ostatní vztahy (např. vztahy, kdy je násilnou osobou zeť, snacha, synovec, neteř, homosexuální partner, přítel dcery, druh matky).

Proměnná byla použita pro hypotézu 4 a 5.

5. Věk osoby ohrožené

- Proměnná jsme rozdělili na sedm kategorií: 16-25 let, 26-35 let, 36-45 let, 46-55 let, 56-65 let, 66 a více let a kategorie neuvedeno.

Proměnná byla použita pro hypotézu 6.

6. Věk osoby násilné

- Původně byla tato proměnná rozdělena na 8 kategorií, kdy do první kategorie byly zařazeny nezletilé násilné osoby. Protože při zpracovávání dat bylo zjištěno, že by tato kategorie obsahovala jen dva respondenty, první dvě kategorie byly sloučeny. Proměnná byla rozdělena na stejné kategorie jako předchozí proměnná.

Proměnná byla použita pro hypotézu 7.

7. Děti v rodině

- Proměnná byla rozdělena na dvě kategorie: *ano* a *ne*. Udává, zda se jedná o rodinu s nezletilými dětmi.

Tato proměnná obsahuje v datové matici další podkategorii, která udává počet dětí v rodině.

Proměnná byla použita pro hypotézu 8.

8. Sociálně patologický jev

- Pro tuto proměnnou bylo vytvořeno šest kategorií, které vyjadřují závislost násilné osoby na alkoholu, omamných látkách, patologické hráčství, duševní poruchu nebo páchaní trestné činnosti či závislost na ideologii. Jsou to kategorie:
 - *alkoholová závislost*
 - *drogová závislost*
 - *patologické hráčství*
 - *duševní porucha* – u násilné osoby byla diagnostikována duševní porucha a osoba je v péči psychiatrické ambulance
 - *jiné* - do této kategorie byly zařazeny především případy, kdy násilná osoba páchá trestnou činnost nebo byla již v souvislosti s trestnou činností vyšetřovaná nebo odsouzena. Patří zde také případy závislosti násilné osoby na ideologii (členství v náboženské skupině).

Proměnná byla použita pro hypotézu 9.

9. Ekonomická aktivita

- Proměnná byla rozdělena na šest kategorií:
- *Nezaměstnaní* – byly zde zařazeny ohrožené osoby, které jsou vedeny jako uchazeči o zaměstnání nebo jde o osoby v domácnosti.
- *Mateřská dovolená* – do kategorie byly zařazeny ženy na mateřské nebo rodičovské dovolené
- *Důchodci* – do této kategorie byly zařazeny všechny osoby ve starobním nebo invalidním důchodu
- *Zaměstnaní* - čtvrtá kategorie vyjadřuje počet všech ohrožených osob v zaměstnaneckém nebo služebním poměru a osoby samostatně výdělečně činné.
- *Studenti* – do kategorie byly zařazeny všechny ohrožené osoby, které studují.
- *Péče o blízkou osobu* – v kategorii jsou zařazeny všechny ohrožené osoby, které doma pečují o blízkou osobu se zdravotním postižením

Proměnná byla použita pro hypotézu 10.

10. Jiná instituce

- Podává informaci o tom, zda se ohrožená osoba obrátila před návštěvou Intervenčního centra o pomoc na jinou instituci. Byly vytvořeny dvě kategorie: *ano* a *ne*. Při zápisu dat do tabulky jsem tuto proměnnou rozdělila na tři podkategorie, ale při vyhodnocování dat se toto rozdělení ukázalo jako nevyhovující. Dále byla tedy tato proměnná rozdělena na podkategorie dvě, *zdravotnické zařízení* a *jiné*. Do podkategorie *zdravotnické zařízení* byly zařazeny všechny ohrožené osoby, které byly v souvislosti s domácím násilím ošetřeny lékařem. Do podkategorie *jiné* byly zařazeny všechny osoby ohrožené, které využily v souvislosti s domácím násilím pomoci jiné instituce.

Tato podkategorie byla v datové matici dále specifikována, obsahuje konkrétní organizace, na které se ohrožená osoba obrátila o pomoc.

Proměnná byla použita pro hypotézu 11.

11. Zásahy Policie ČR

- Proměnná byla rozdělena na dvě kategorie: *ano a ne*, které rozlišují, zda v rodině již zasahovala v souvislosti s domácím násilím Policie ČR.

Proměnná byla použita pro hypotézu 12.

12. Evidence OSPOD

- Tato proměnná informuje o tom, jestli je rodina v evidenci oddělení sociálně právní ochrany dětí. Byly pro ni vytvořeny dvě kategorie: *ano a ne*.

Proměnná nevstupuje do žádné hypotézy, je pouze použita jako identifikační otázka.

13. Okres

- Poslední proměnná udává, okres trvalého bydliště ohrožené osoby. Rozdělili jsme ji na sedm kategorií: *Ostrava, Opava, Nový Jičín, Karviná, Frýdek-Místek, Bruntál* a kategorii *jiný kraj*.

Proměnná nevstupuje do žádné hypotézy, je pouze použita jako identifikační otázka.

Zpracování údajů

Zjištěné údaje byly převedeny do datové matice a dále zpracovány matematicko-statistickými postupy v počítačovém programu IBM SPSS Statistics. V datové matici byly u některých proměnných vytvořeny další podkategorie. Celkem bylo vytvořeno šest souborů podle jednotlivých let. Nakonec bylo všech šest souborů sloučeno v konečný soubor. Z výsledků výzkumu je tedy možno sledovat vývoj charakteristik domácího násilí od vzniku služby intervenčních center do konce roku 2012. Ze získaných dat je patrné, že

mezi jednotlivými lety existují určité rozdíly. Mám za to, že hlavní příčinou rozdílů v některých datech jsou změny ve vedení spisové dokumentace uživatelů. Lze konstatovat, že záznamy ve spisech uživatelů služby jsou stále stručnější a více anonymní. Některé údaje jako např. věk násilné osoby se v roce 2012 již téměř neuváděly do záznamů. Důvodem jsou změny ve standardech sociálních služby a důraz na vysokou ochranu citlivých údajů a osobních dat uživatelů služby IC.

Největší rozdíl v rozložení zkoumaných dat vykazuje rok 2007, což je způsobeno malým počtem zkoumaných případů, kterých je v tomto roce pouze 40. Celkový počet uživatelů služby byl v tomto roce několikanásobně vyšší, ale relevantní spisová dokumentace byla zavedena až v posledním čtvrtletí tohoto roku, proto nebylo možné použít údaje všech uživatelů.

6.3 Vlastní výzkum

Při zpracování údajů z datové matice do tabulek a grafů bylo použito popisné statistiky a pracováno především s absolutními a relativními četnostmi. Hypotézy byly ověřovány pomocí jednorozměrných frekvenčních tabulek, kterými lze zkoumat rozložení četností proměnných. Při testování hypotézy č. 5 byl použit Pearsonův Chí-kvadrát test nezávislosti v kontingenční tabulce. Bylo pracováno s hladinou významnosti α 0,05.

Na tomto místě budou postupně uvedeny jednotlivé hypotézy a prostřednictvím výzkumného šetření bude provedena jejich verifikace.

Hypotéza 1

Muži tvoří méně než 5% všech osob ohrožených domácím násilím.

Výzkumem bylo zjištěno, že z celkového počtu 611 osob ohrožených domácím násilím bylo 39 mužů a 572 žen.⁹⁶ Níže uvedený graf ukazuje procentní zastoupení obou pohlaví.

⁹⁶ Příloha – Tabulka 1

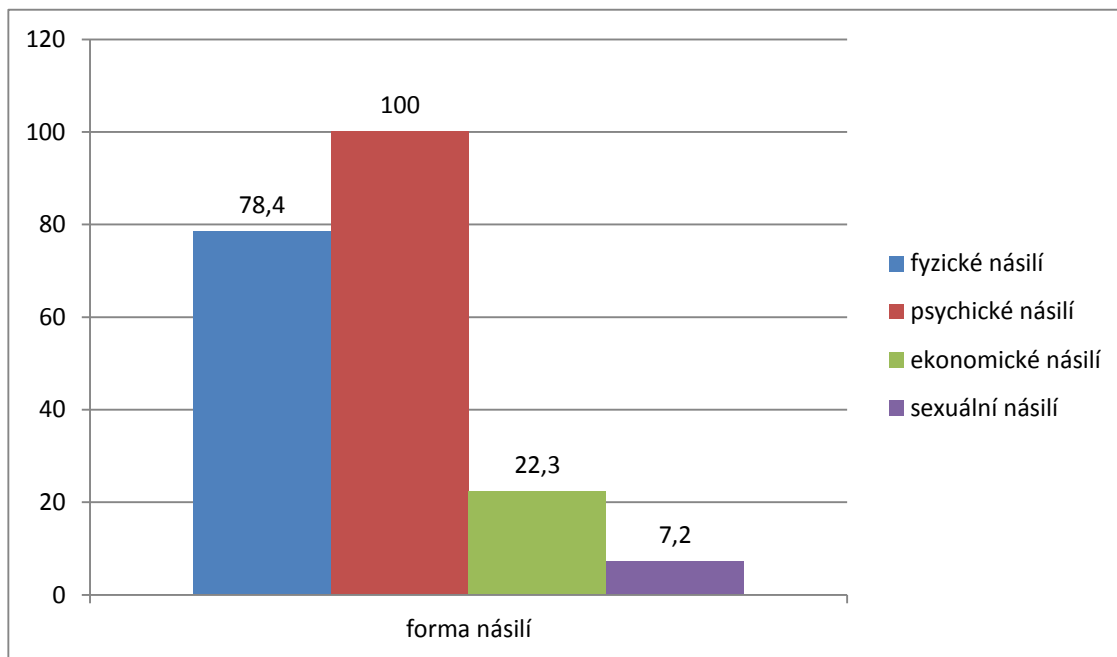
Graf 1: Pohlaví osob ohrožených

Náš předpoklad se tedy nepotvrdil. Muži tvořili více než 5 % všech osob ohrožených domácím násilím. Hypotéza nebyla potvrzena.

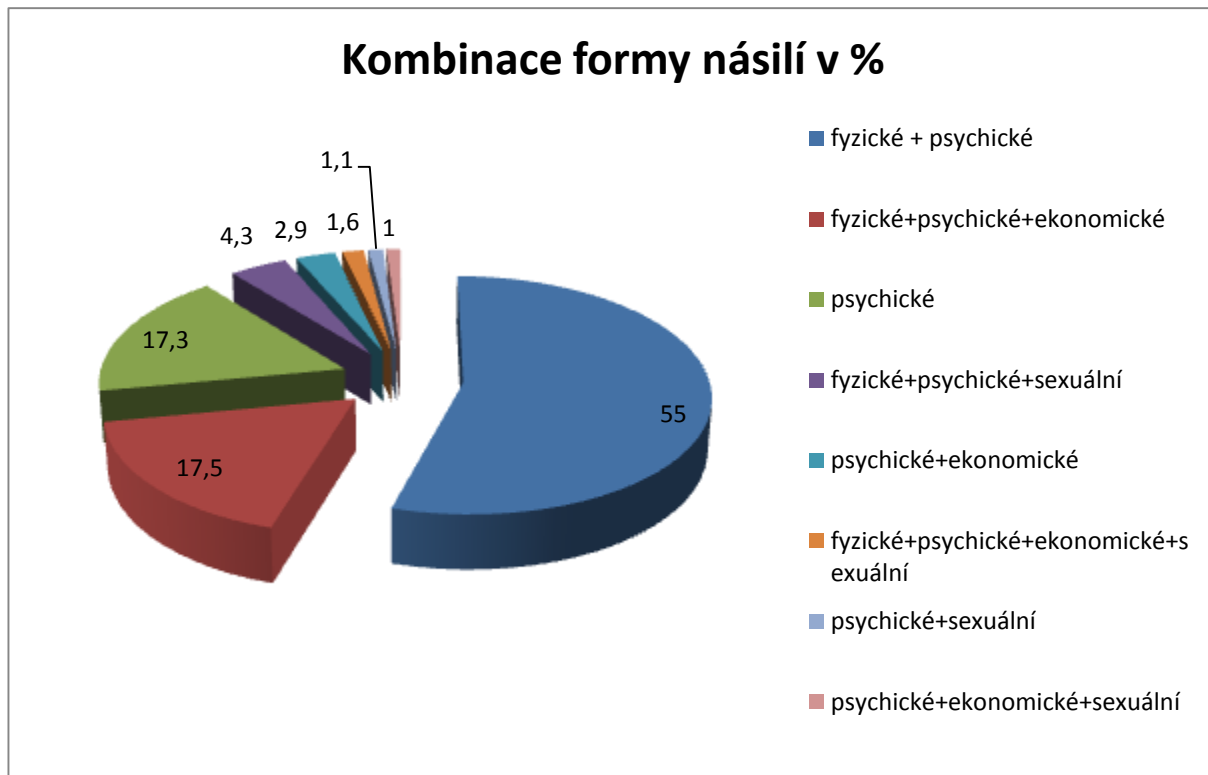
Hypotéza 2

Nejčastější formou domácího násilí je kombinace psychického a fyzického násilí.

Jak dokládá graf č. 3, z dat získaných výzkumem vyplývá, že v domácím násilí se zpravidla jedná o kombinaci různých forem násilí. Nejčastější formou je kombinace fyzického a psychického násilí, ke které v našem zkoumaném souboru docházelo v 336 případech (55 %). Druhou nejčastější kombinací formy násilí byla kombinace psychického, fyzického a ekonomického násilí zjištěná u 107 případů (17,5 %) a na třetím místě byla čistá forma psychického násilí, které bylo zjištěno u 106 případů (17,3 %). Jak je možno vidět v grafu č. 2, psychické násilí bylo přitom pozorováno ve všech 611 případech zkoumaného souboru.

Graf 2: Forma násilí

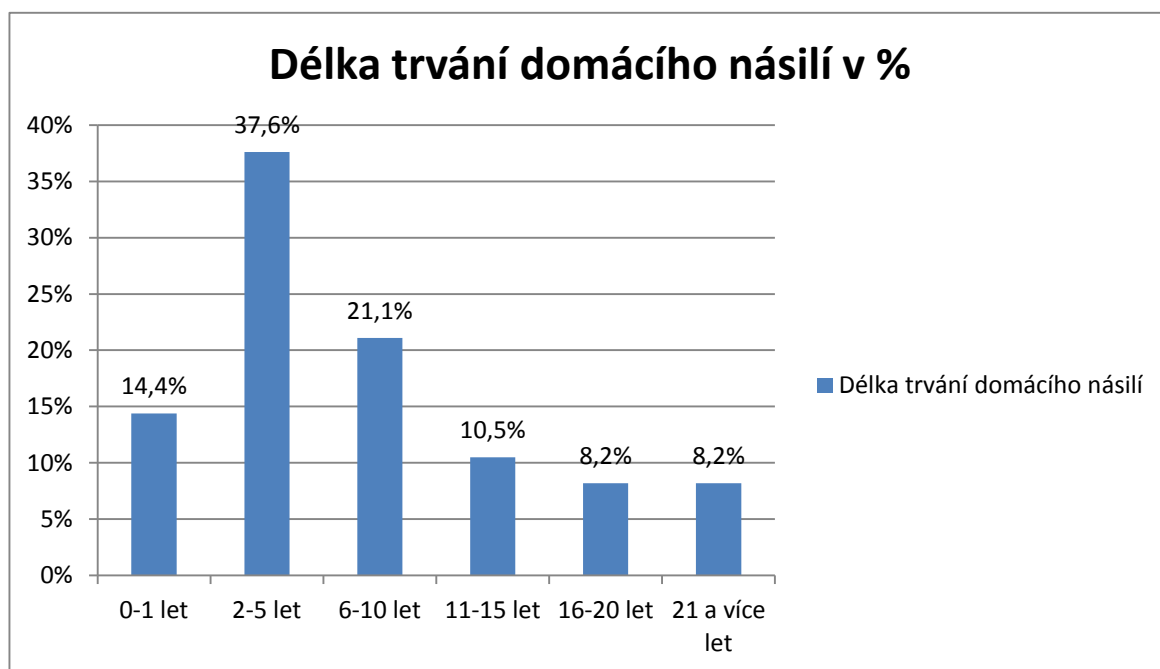
Graf 3: Kombinace formy násilí

Předpoklad, že nejčastější formou domácího násilí je kombinace fyzického a psychického násilí, se potvrdil. Hypotéza byla potvrzena.

Hypotéza 3

Osoby ohrožené domácím násilím využívají služby intervenčního centra nejčastěji po dlouhodobém domácím násilí trvajícím déle než 6 let.

Výzkumem bylo zjištěno, že v 52 % případů se ohrožené osoby obrátily na IC Ostrava o pomoc při délce trvání domácího násilí od 0-5 let. Druhá polovina uživatelů, u kterých trvalo domácí násilí déle než 6 let, tvořila 48 % případů. Jak dokládá graf 4, nejčastěji se na IC Ostrava obracely o pomoc ohrožené osoby, u kterých trval násilný vztah od 2-5 let. Tato kategorie dominovala v každém sledovaném roce.⁹⁷

Graf 4: Délka trvání domácího násilí

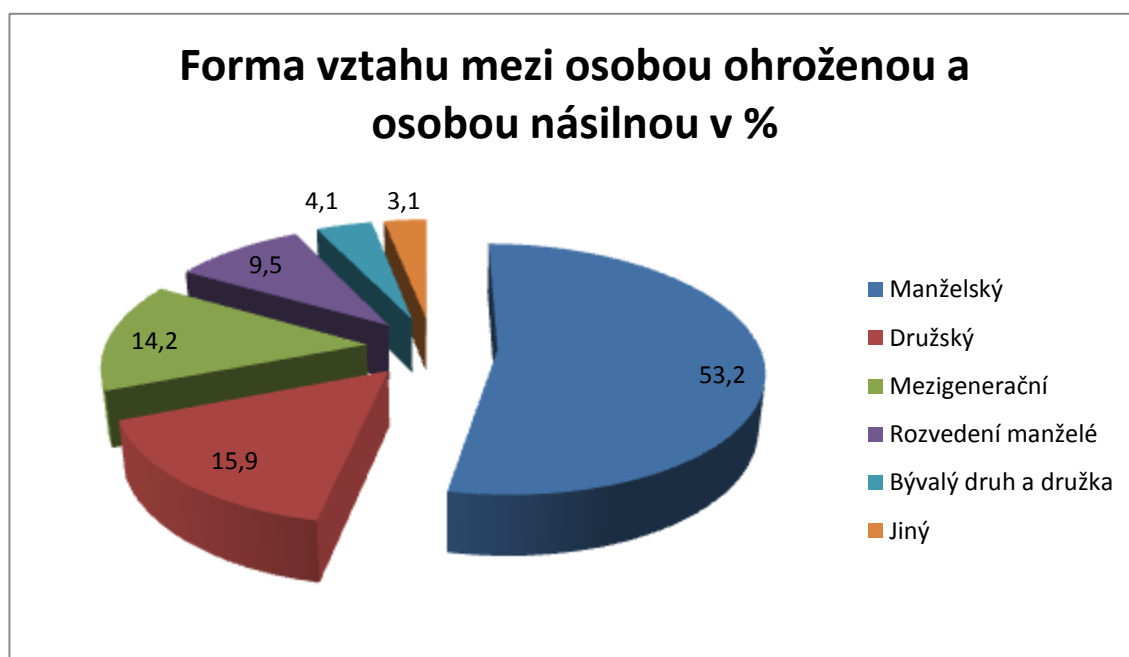
⁹⁷ Příloha 2: Graf 3

Náš předpoklad o tom, že osoby ohrožené domácím násilím se na IC obracejí o pomoc po dlouhodobém domácím násilí, které trvá déle než šest let, se nepotvrdil. Hypotéza nebyla potvrzena.

Hypotéza 4

K domácímu násilí dochází nejčastěji mezi manželi.

V našem výzkumném souboru docházelo k domácímu násilí nejčastěji v partnerském vztahu, a to v 325 případech (53,2 %) mezi manželi a v 97 případech (15,9 %) ve vztahu druh a družka. Domácí násilí u rozvedených manželů bylo zjištěno v 58 případech (9,5 %). Výrazný byl také podíl mezigeneračního násilí, ke kterému docházelo v 87 případech (14,2 %). Ve vztahu bývalý druh a družka docházelo k domácímu násilí ve 25 případech (4,1 %) a v jiném vztahu tomu bylo v 19 případech (3,1 %). Tabulka v příloze 1 znázorňuje zastoupení násilných osob podle vztahu k osobě ohrožené.⁹⁸

Graf 5: Forma vztahu mezi osobou ohroženou a osobou násilnou

Předpoklad o tom, že k domácímu násilí dochází nejčastěji mezi manželi se potvrdil. Hypotéza byla potvrzena.

⁹⁸ Příloha 1: Tabulka 19

Hypotéza 5

Mezi ekonomickou formou násilí a domácím násilím v mezigeneračních vztazích existuje souvislost.

Pro testování hypotézy byla vytvořena kontingenční tabulka pro proměnné ekonomické násilí a forma vztahu a proveden Pearsonův Chí-kvadrát test nezávislosti.

Nejprve byla vytvořena kontingenční tabulka pro proměnné ekonomická forma násilí a forma vztahu. Z hodnoty adjustovaných reziduí, jejíž absolutní hodnota je vyšší než 2 a která dosáhla u mezigenerační formy vztahu hodnoty 6,6, bylo možno usuzovat, že rozdíl mezi pozorovanou a očekávanou četností je statisticky významný, nevznikl náhodou a ukazuje na vztah mezi zkoumanými proměnnými.⁹⁹

Pro testování vztahu mezi proměnnými byl použit Pearsonův Chí-kvadrát test nezávislosti. Hladina signifikance je 0,000, tedy menší než 0,05. Proto zamítáme nulovou hypotézu o neexistenci vztahu mezi proměnnými. Tímto se potvrdil předpoklad z kontingenční tabulky, že ekonomické násilí souvisí s mezigenerační formou vztahu.¹⁰⁰

Předpoklad o tom, že mezi ekonomickou formou domácího násilí a mezigeneračním vztahem mezi ohroženou a násilnou osobou existuje vztah, byl potvrzen. Hypotéza byla potvrzena.

Hypotéza 6

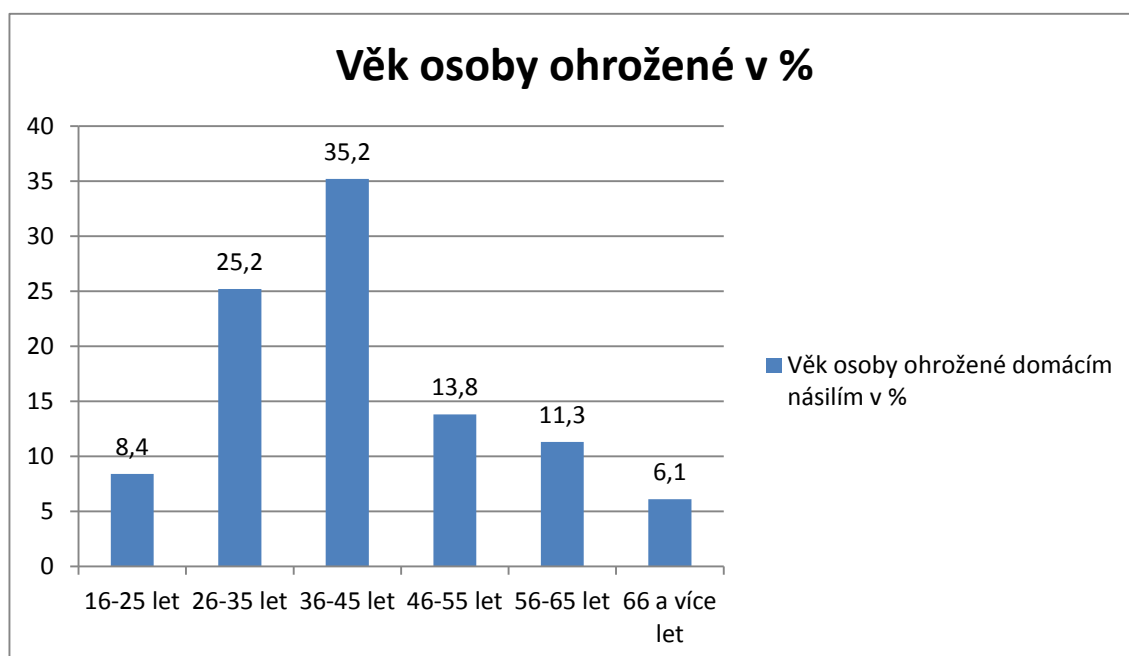
Domácím násilím jsou nejvíce ohroženy ženy ve věku 26-45 let.

Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že do kategorie osob ohrožených domácím násilím ve věku 26-45 let spadalo 288 osob (8 mužů a 280 žen), což je 60,4 % všech ohrožených osob. Z níže uvedeného grafu je možno pozorovat, že skupinu vůbec nejvíce ohrožených osob tvořily osoby ve věku 36-45 let. Nejmenší počet ohrožených osob byl zaznamenán

⁹⁹ Příloha 1: Tabulka 9

¹⁰⁰ Příloha 1: Tabulka 10

u nejstarší věkové kategorie osob starších 66 let, do které bylo zařazeno 29 osob (7 mužů a 22 žen), tedy 6,1 %.

Graf 6: Věk osoby ohrožené

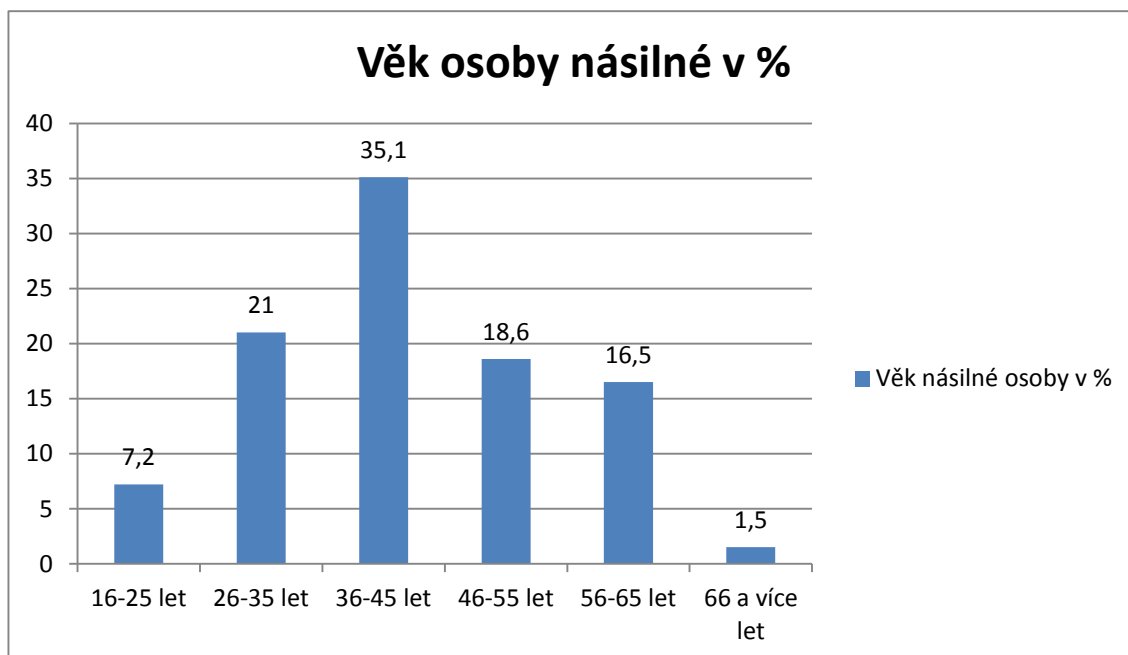
Předpoklad o tom, že domácím násilím jsou nejvíce ohroženy ženy ve věku 26-45 let se potvrdil. Hypotéza byla potvrzena.

Hypotéza 7

Pachateli domácího násilí jsou nejčastěji osoby ve věku 26-35 let.

Výzkumem bylo zjištěno, že nejvíce násilných osob, kterých bylo celkem 117 (35,1 %), spadalo do věkové kategorie 36-45 let. Násilných osob ve věkové kategorii 26-35 let bylo celkem 70 (21 %). Z níže uvedeného grafu je možno se domnívat, že pachateli domácího násilí jsou převážně osoby ve věkové kategorii 36-45 let. Je nutno vzít ale v úvahu, že téměř v polovině zkoumaných případů (45,5 %) nebyl údaj o věku násilné osoby uveden.¹⁰¹

¹⁰¹ Příloha 1: Tabulka 12

Graf 7: Věk osoby násilné

Náš předpoklad se nepotvrdil. Hypotéza nebyla potvrzena.

Hypotéza 8

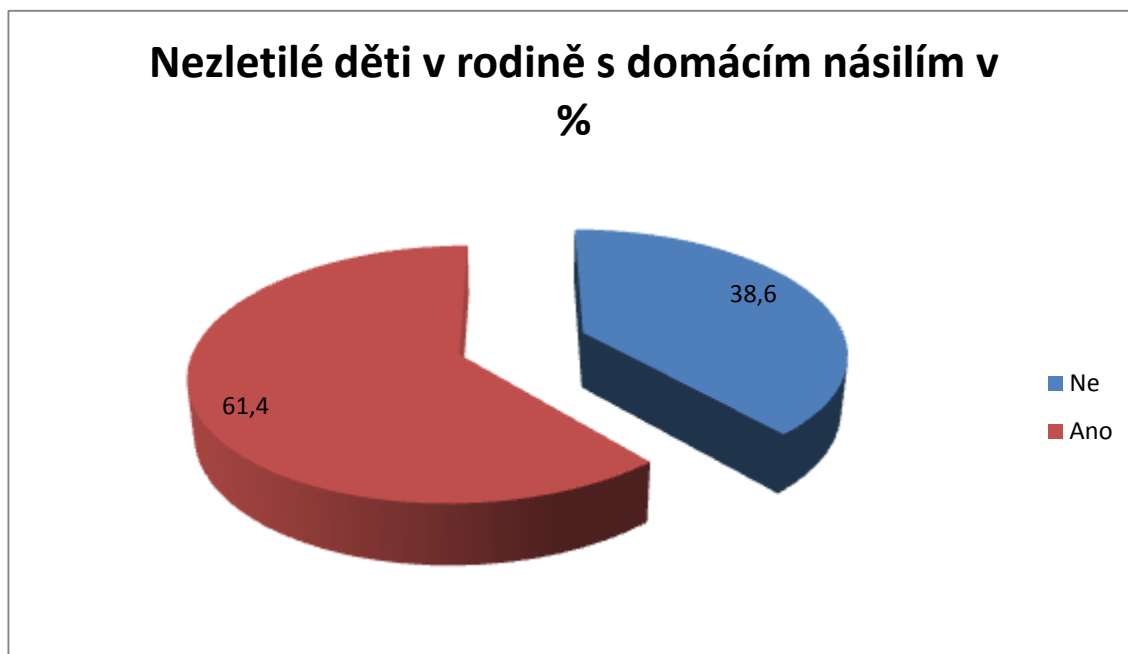
Více než 70% případů domácího násilí mezi partnery se odehrává v rodinách s nezletilými dětmi.

Výzkum prokázal přítomnost nezletilých dětí ve 375 rodinách (61,4 %), ve kterých docházelo k domácímu násilí.¹⁰² V těchto rodinách žilo celkem 621 dětí.¹⁰³ Z těchto rodin bylo celkem 225 v evidenci OSPOD (36,9 %).¹⁰⁴

¹⁰² Příloha 1: Tabulka 14

¹⁰³ Příloha 1: Tabulka 15

¹⁰⁴ Příloha 1: Tabulka 16

Graf 8: Nezletilé děti v rodině s domácím násilím

Náš předpoklad se tedy nepotvrdil. V rodinách zkoumaného souboru žilo méně než 70 % nezletilých dětí. Hypotéza nebyla potvrzena.

Hypotéza 9

Minimálně u čtvrtiny násilných osob se vyskytuje sociálně patologický jev.

Výzkum prokázal výskyt sociálně patologického jevu u pachatelů domácího násilí v 250 případech (41 %).¹⁰⁵ Nejvíce případů 166 (27,2 %) bylo zaznamenáno v kategorii osob závislých na alkoholu.¹⁰⁶ V kategorii drogově závislých násilných osob bylo zaznamenáno 49 případů (8 %),¹⁰⁷ následovala kategorie jiný sociálně patologický jev, která zahrnuje 39 případů (6,4 %),¹⁰⁸ a kategorie duševní porucha, která obsahuje 38 případů (6,2 %)¹⁰⁹.

¹⁰⁵ Příloha 1: Tabulka 25

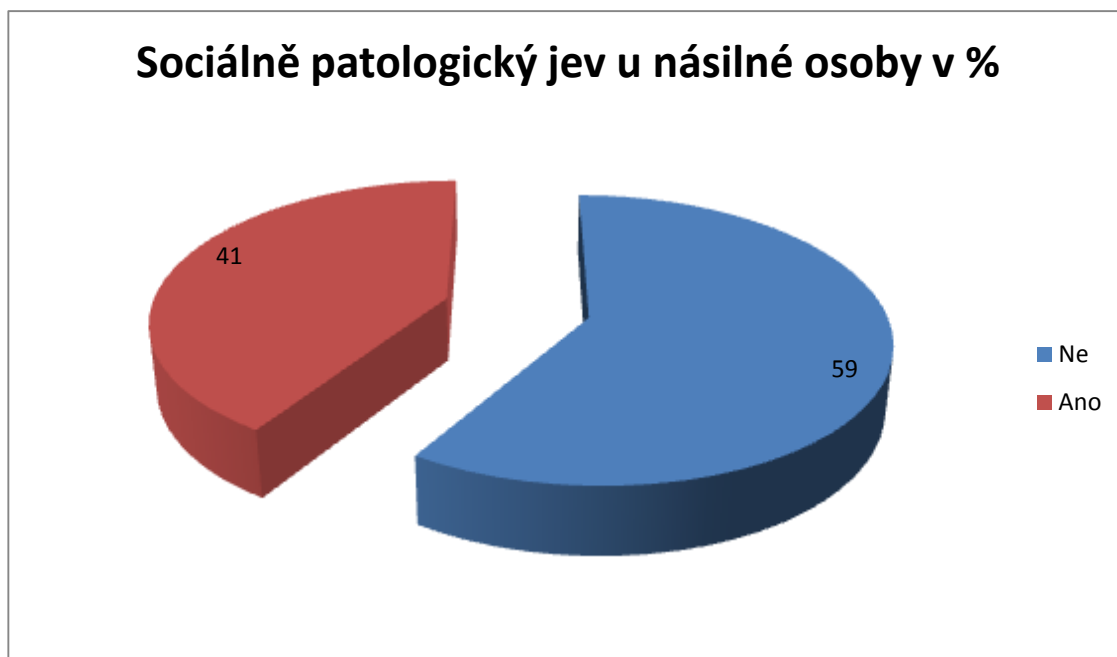
¹⁰⁶ Příloha 1: Tabulka 20

¹⁰⁷ Příloha 1: Tabulka 21

¹⁰⁸ Příloha 1: Tabulka 22

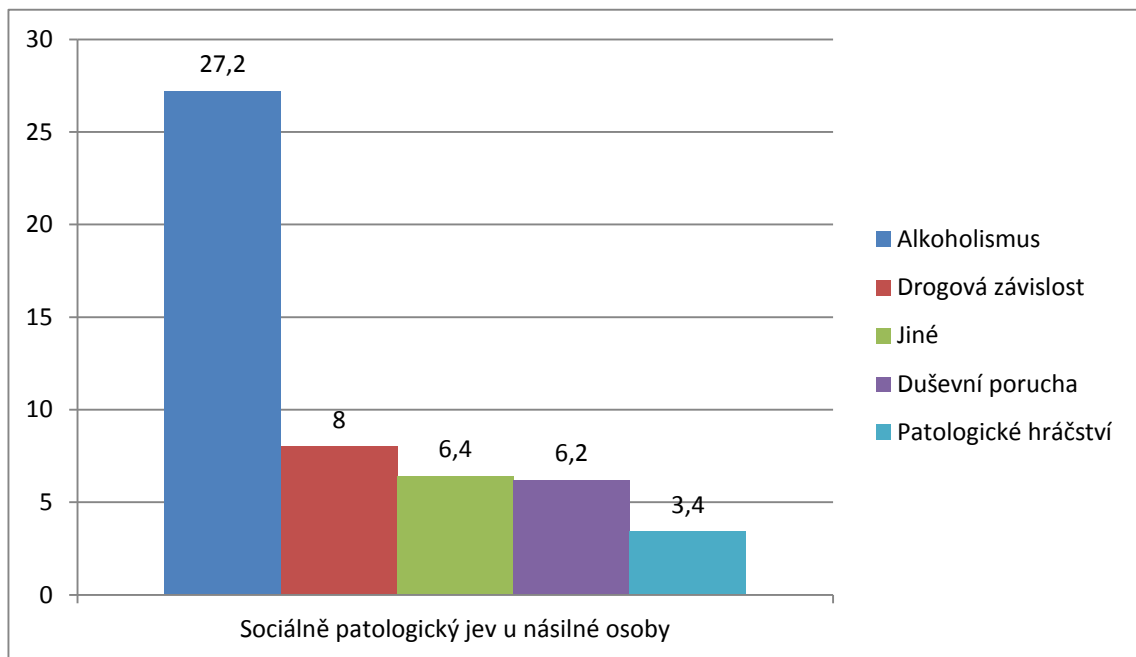
¹⁰⁹ Příloha 1: Tabulka 23

Nejméně případů bylo zaznamenáno v kategorii patologických hráčů, kterou tvořilo 21 případů (3,4 %).¹¹⁰

Graf 9: Sociálně patologický jev u násilné osoby

¹¹⁰ Příloha 1: Tabulka 24

Graf 10: Výskyt jednotlivých sociálně patologických jevů u násilné osoby v %

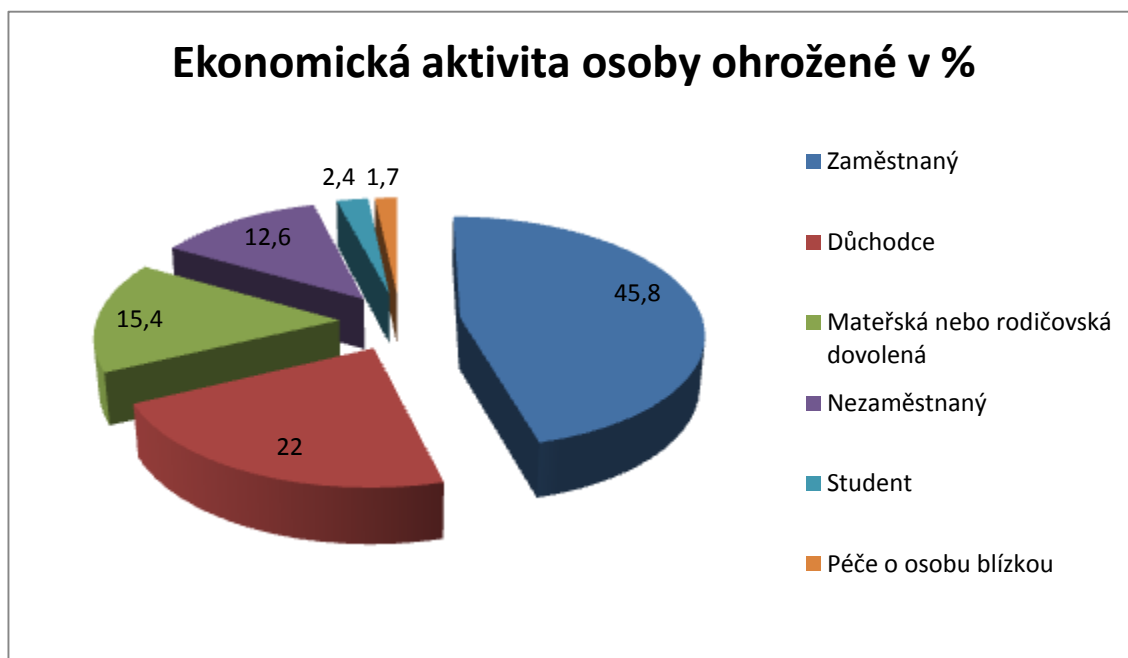
Sociálně patologický jev byl prokázán u více než čtvrtiny násilných osob. Hypotéza byla potvrzena.

Hypotéza 10

K domácímu násilí dochází častěji u osob ohrožených, které nejsou ekonomicky aktivní.

Výzkumem bylo zjištěno, že osob ohrožených domácím násilím, které byly ekonomicky aktivní, bylo v našem výzkumném souboru celkem 243 (45,8 %). Ekonomicky neaktivních osob, které tvořily všechny ostatní kategorie, bylo celkem 288 (54,2 %). V kategoriích ohrožených osob, které nebyly ekonomicky aktivní, bylo nejvíce případů zaznamenáno v kategorii důchodců, kterých bylo celkem 117 (22 %). Následovala kategorie osob na mateřské nebo rodičovské dovolené 82 případů (15,4 %), kategorie nezaměstnaných 67 případů (12,6 %), kategorie studentů 13 případů (2,4 %) a kategorie osob, které pečují o blízkou osobu, 9 případů (1,7 %).¹¹¹

¹¹¹ Příloha 1: Tabulka 13

Graf 11: Ekonomická aktivita osoby ohrožené

Náš předpoklad o tom, že k domácímu násilí dochází většinou u ohrožených osob, které nejsou ekonomicky aktivní, se potvrdil.

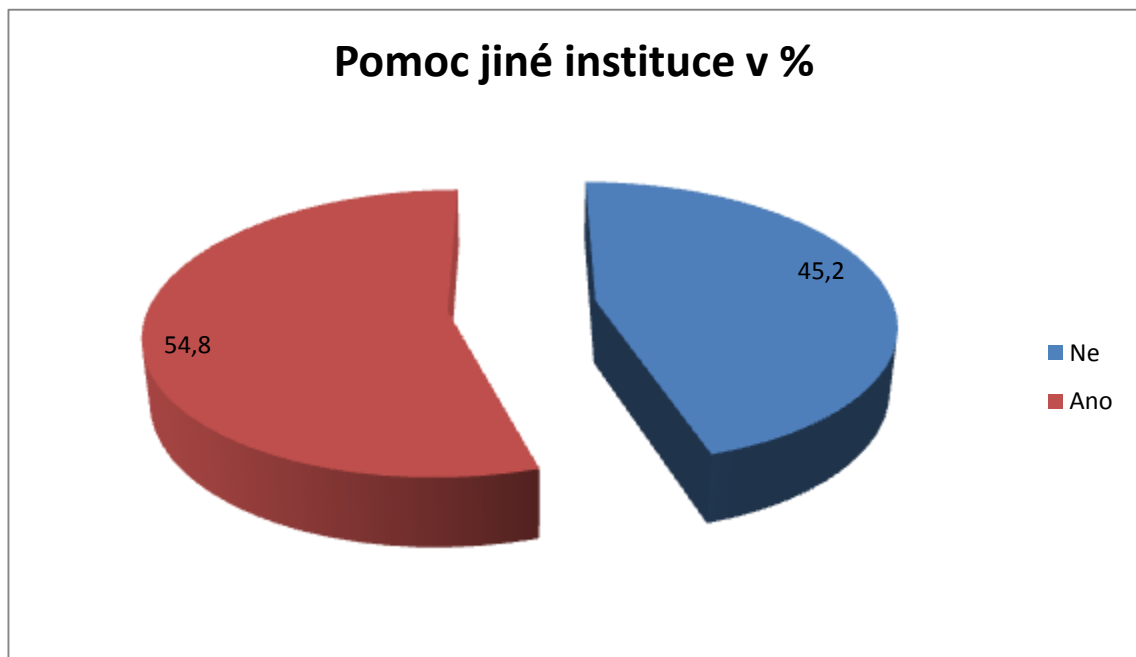
Hypotézu nezamítáme.

Hypotéza 11

Osoby ohrožené se na IC obracejí většinou až poté, co využily služeb jiné instituce.

Z výsledků šetření vyplynulo, že v 54,8 % případů se ohrožené osoby obracely na IC o pomoc až poté, co požádaly o pomoc jinou instituci.¹¹² V níže uvedené tabulce vidíme, že nejčastěji se jednalo o zdravotnické zařízení, na které se obrátilo 221 ohrožených osob kvůli ošetření po napadení násilnou osobou. Z ostatních institucí a organizací se ohrožené osoby nejvíce obracely o pomoc na Krizová centra.

¹¹² Příloha 1: Tabulka 26

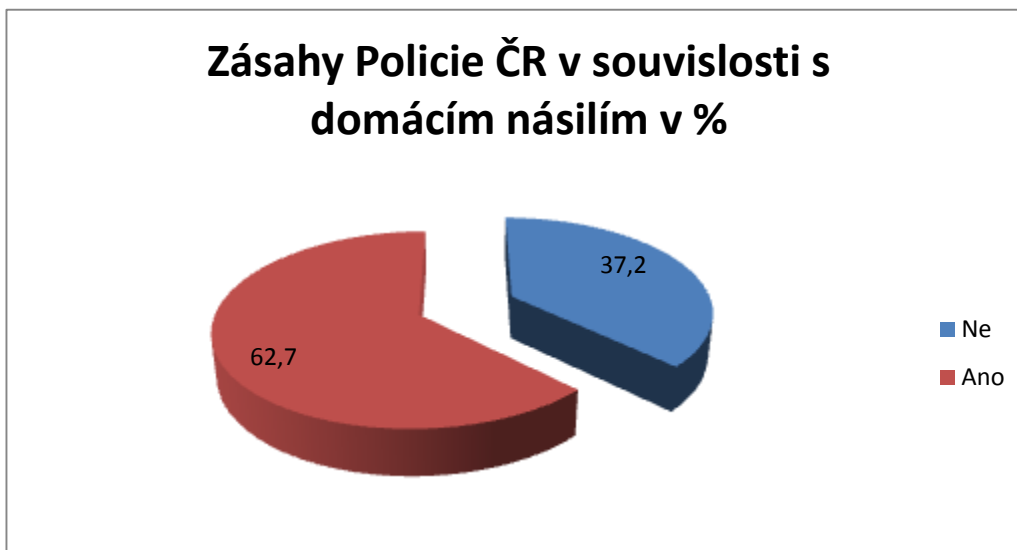
Graf 12: Pomoc jiné instituce

Šetřením bylo zjištěno, že více než polovina ohrožených osob se na Intervenční centrum obrací o pomoc až poté, co využije pomoci jiné instituce.

Hypotéza byla potvrzena.

Hypotéza 12

U většiny osob ohrožených již zasahovala v minulosti v souvislosti s domácím násilím Policie ČR.

Graf 13: Zásahy Policie ČR v souvislosti s domácím násilím

V souvislosti s domácím násilím zasahovala Policie ČR celkem v 383 případech (62,7 %).¹¹³

Hypotéza byla potvrzena.

6.4 Interpretace výsledků

Na tomto místě budou zhodnoceny výsledky výzkumu a zodpovězeny jednotlivé výzkumné otázky.

Jaký je poměr mezi počtem žen a mužů ohrožených domácím násilím?

Výzkumem bylo zjištěno, že poměr mezi počtem mužů a žen ohrožených domácím násilím je větší než 1 : 15. Data dokládají o něco vyšší počet ohrožených mužů, než uvádí odborná literatura. Je nutno ale uvést, že více než šestina mužů našeho výzkumného souboru nehledala pomoc pro sebe, ale pro jinou blízkou osobu. Nejčastěji to byli otcové, jejichž

¹¹³ Příloha 1: Tabulka 17

dceru týral manžel nebo druh. V případě žen se v naprosté většině případů jednalo o osoby přímo ohrožené domácím násilím. O pomoc pro jinou blízkou osobu žádalo 4 % celkového počtu žen. Nejčastěji to byly matky, které hledaly pomoc pro svou dceru, kterou týral manžel nebo druh, anebo to byly dcery, které chtěly pomoci matce, která byla týraná manželem, druhem nebo synem.

Jaká forma domácího násilí se vyskytuje nejčastěji?

V datech, která byla během výzkumu získána, dominuje psychická forma násilí. Byla prokázána ve všech 611 případech.¹¹⁴ Toto zjištění sice nekorresponduje s jinými výzkumnými šetřeními, ale mám za to, že lépe odpovídá skutečnosti. Pokud se zamyslíme nad ostatními formami násilí, lze si jen těžko představit fyzické, ekonomické nebo sexuální násilí bez souběžného násilí psychického. Nejběžnější kombinací byla kombinace psychického a fyzického násilí, což odpovídá výsledkům jiných výzkumů. Samostatná forma fyzického, ekonomického nebo sexuálního násilí se nevyskytovala.

Kromě způsobů týrání, které jsou uvedeny v teoretické části, byly ohrožené osoby vystaveny dalším vážným způsobům týrání jako např. ohrožování sekerou, řetězem, motorovou pilou, pořezání, zapalování oblečení na ohrožené osobě, vyhrožování vyhozením z balkónu, opaření, znásilnění v přítomnosti dětí, naprostá izolace, zabraňování v kontaktu s dítětem, vyhrožování zabitím atd.

Jaká je délka trvání domácího násilí před prvním kontaktem osoby ohrožené s Intervenčním centrem?

Ze zjištěných dat vyplynulo, že ve více než polovině případů trvalo domácí násilí od 0-5 let. Rozdíl mezi skupinou ohrožených osob žijícími v násilném vztahu do 5 let a nad 5 let se ale liší pouze o 4 %. Nejčastěji se na IC Ostrava obracely o pomoc ohrožené osoby, u kterých trval násilný vztah od 2-5 let.¹¹⁵ Tato kategorie dominovala v každém sledovaném roce.¹¹⁶ Je možno se domnívat, že s větší osvětou občanů o domácím násilí budou ohrožené osoby řešit svou obtížnou situaci s pomocí odborníků s postupem času spíše v začátcích rozvoje násilného vztahu a najdou větší podporu u svých blízkých.

¹¹⁴ Příloha 3: Graf 2

¹¹⁵ Příloha 1: Tabulka 3

¹¹⁶ Příloha 3: Graf 3

Jaká forma vztahu se mezi aktéry domácího násilí vyskytuje nejčastěji?

Šetřením bylo potvrzeno, že k domácímu násilí dochází nejčastěji v partnerském vztahu, a to především mezi manželi. Následuje vztah druh a družka, a dále vztah mezigenerační.¹¹⁷

U posledně jmenované formy je možno pozorovat nárůst případů, jak dokládá graf za jednotlivá sledovaná období.¹¹⁸ V těchto případech bývá nejčastěji ohroženou osobou matka a osobou násilnou její syn. U některých případů není ohrožena útoky pachatele jen jedna osoba, ale také další rodinní příslušníci.

Existuje souvislost mezi formou vztahu a ekonomickou formou násilí?

Výzkumem byl prokázán signifikantní vztah mezi ekonomickou formou násilí a mezigeneračním vztahem mezi aktéry násilí.¹¹⁹ Ekonomické násilí se v mezigeneračním vztahu vyskytovalo téměř v polovině případů (49,4 %).¹²⁰

Jaká věková kategorie je nejčastěji zastoupena mezi osobami ohroženými?

Mezi osobami ohroženými domácími násilím bývá nejčastěji zastoupena věková kategorie 36-45 let.¹²¹ V jednotlivých letech je vidět nárůst počtu ohrožených osob v nejmladší věkové kategorii od 16-25 let.¹²² Toto zjištění může svědčit buď o vzrůstajícím výskytu domácího násilí mezi mladými lidmi, anebo také o lepší informovanosti této věkové kategorie o problému domácího násilí, kdy se ho ohrožené osoby snaží aktivně řešit.

V našem výzkumném souboru byla nejmladší ohrožená osoba ve věku 16 let a nejstarší osobě bylo 85 let.

¹¹⁷ Příloha 1: Tabulka 8

¹¹⁸ Příloha 3: Graf 5

¹¹⁹ Příloha 1: Tabulka 10

¹²⁰ Příloha 1: Tabulka 6

¹²¹ Příloha 1: Tabulka 16

¹²² Příloha 3: Graf 6

Do jaké věkové kategorie nejčastěji patří pachatelé domácího násilí?

Data ukazují, že nejčastěji bývají násilnými osobami muži ve věku 36-45 let.¹²³ Je nutno vzít ale v úvahu, že pokud se jedná o dlouhodobé domácí násilí, mohly tyto osoby v době trvání násilného vztahu patřit do nižší věkové kategorie. Dále je třeba mít na paměti, že v posledních dvou letech sledovaného období již nebyla k dispozici v dostatečné míře data o věku násilných osob. Zjištěný věk odpovídá věkové kategorii ohrožených osob.

V našem výzkumném souboru bylo nejmladšímu pachateli domácího násilí 16 let a nejstaršímu 77 let.

V kolika procentech případů domácího násilí se jedná o rodiny s nezletilými dětmi?

Výsledky šetření ukázaly, že v rodinách, ve kterých dochází k domácímu násilí, se vyskytuje méně nezletilých dětí, než se předpokládalo a než uvádějí jiné výzkumy. Příčinou tohoto rozdílu může být skutečnost, že děti z těchto rodin již nabyly v průběhu trvání domácího násilí zletilosti. Při provádění výzkumu nebyly údaje o dětech starších 18 let, které v rodině žily, evidovány. Skutečný počet dětí, které žijí v prostředí domácího násilí, bude tedy s největší pravděpodobností vyšší. Z 375 rodin s nezletilými dětmi jich bylo 225 v evidenci OSPOD. Z dostupných dat ale nebylo možné zjistit, co bylo důvodem sledování rodiny OSPOD, a jestli sociální pracovníci měli povědomí o tom, že v rodině dochází k domácímu násilí.

Ve zkoumaném souboru byly přímými útoky násilné osoby ohroženy dokonce i děti kojeneckého věku a děti se zdravotním postižením. Některé děti v důsledku domácího násilí skončily v péči dětských psychologů a psychiatrů, jiné mají trvalé následky.

Jak často se u pachatelů domácího násilí vyskytují sociálně patologické jevy?

Za závažné považují zjištění, že u 41 % násilných osob, se vyskytuje sociálně patologický jev. Jedná se především o závislost na alkoholu, ta byla zjištěna u více než u čtvrtiny násilných osob a dominuje v každém sledovaném roce.¹²⁴ Některé násilné osoby vykazovaly několik sociálně patologických jevů současně. Jako velmi problematická se

¹²³ Příloha 1: Tabulka 12

¹²⁴ Příloha 3: Graf 9

zdá být skupina násilných osob s duševní poruchou. Jedná se především o případy, kdy násilná osoba jeví známky psychického onemocnění, ale odmítá se nechat vyšetřit odborným lékařem a dodržovat léčbu.

U případů závislých násilných osob, kdy dochází k domácímu násilí v mezigeneračních vztazích, se terčem násilných incidentů stávají většinou rodiče závislé osoby, kteří přestávají být ochotni nebo schopni poskytovat další finanční prostředky a snášet chování svého závislého potomka. Obvykle dělají takové ústupky, že se postupně dostanou do pozice, ze které již není kam ustoupit. Dostávají se do finanční tísně, do izolace, trpí depresemi a pocity beznaděje. Domnívám se, že by těmto lidem měla být věnována větší pozornost odborníků.

Bývají domácím násilím ohroženy častěji osoby zaměstnané nebo osoby, které nejsou ekonomicky aktivní?

Šetření přineslo také zajímavé výsledky v oblasti ekonomické aktivity ohrožených osob. Při rozdělení ohrožených osob do jednotlivých kategorií dle ekonomické aktivity bylo zjištěno, že nejpočetnější skupinou jsou osoby zaměstnané. Na druhém místě je kategorie důchodců, následuje kategorie osob na mateřské nebo rodičovské dovolené, osoby nezaměstnané zaujímají až čtvrté místo.¹²⁵ V kraji s vysokou mírou nezaměstnanosti by se dalo očekávat, že do této kategorie bude spadat více osob. V této oblasti se zjištěná data odlišují od jiných výzkumů, kde se osoby v důchodu řadí až na poslední místo a naopak osoby na mateřské a rodičovské dovolené či osoby nezaměstnané bývají na předních místech hned za kategorií zaměstnaných. Jestliže ovšem všechny ohrožené osoby rozdělíme pouze na dvě kategorie, a sice na osoby ekonomicky aktivní, tedy zaměstnané, a do druhé kategorie zařadíme všechny ostatní ohrožené osoby, bude kategorie ekonomicky neaktivních ohrožených osob početnější.

¹²⁵ Příloha 1: Tabulka 13

Využila ohrožená osoba služeb jiné instituce nebo organizace dříve než se obrátila o pomoc na intervenční centrum?

Data dokládají, že většina ohrožených osob využila v souvislosti s domácím násilím před tím, než požádala o pomoc Intervenční centrum, služeb jiné instituce nebo organizace.¹²⁶ Nejčastěji se jednalo o zdravotnické zařízení, které ohrožená osoba navštívila po napadení násilnou osobou kvůli lékařskému ošetření. Výzkumem ale již nebylo možno zjistit, jestli ohrožená osoba uvedla lékaři, jak ke zranění došlo. Z dalších institucí a organizací se nejvíce ohrožené osoby obracely na Krizová centra, Manželské a občanské poradny a Poradny pro oběti trestných činů.¹²⁷ Některé ohrožené osoby využily pomoci i několika různých organizací a institucí. Podle různorodosti služeb, které uvedené organizace a instituce poskytují se domnívám, že ohrožené osoby při hledání odborné pomoci možná zpočátku vůbec neřeší domácí násilí jako takové, ale spíše problémy s ním související, jako je zranění, psychické problémy, závislost násilné osoby, finanční situace, přechodné ubytování apod. Dle sledovaného období se při řešení domácího násilí na jiné organizace a instituce obrací stále méně ohrožených osob.¹²⁸

Při studiu spisů ohrožených osob mě velmi překvapilo, že v institucích, které poskytly ohrožené osobě pomoc, figurovali sociální pracovníci sociálních odborů pouze ve třech případech. Za neobvyklé pokládám také to, že nebyl zaznamenán žádný případ hospitalizované ohrožené osoby, na kterou by upozornili sociální pracovníci zdravotnického zařízení.

V kolika procentech případů domácího násilí zasahovala v rodinách osob ohrožených Policie ČR?

Šetření potvrdilo zásahy Policie ČR v 62,7 % případů rodin ohrožených osob.¹²⁹ V některých případech bylo zaznamenáno i několik opakovaných zásahů Policie ČR v rodině. Při zpracovávání dat ze spisové dokumentace bylo pro mě nepochopitelné, že

¹²⁶ Příloha 1: Tabulka 26

¹²⁷ Příloha 1: Tabulka 27

¹²⁸ Příloha 3: Graf 11

¹²⁹ Příloha 1: Tabulka 17

někdy i v případech velmi brutálního opakovaného násilí nepřikročila policie k vykázaní násilné osoby. Data za jednotlivé sledované roky nevykazují významnější rozdíly.¹³⁰

Shrnutí

Na základě provedeného výzkumného šetření byly v případech domácího násilí v Moravskoslezském kraji nalezeny a definovány následující charakteristické znaky:

- Osobami ohroženými domácím násilím v Moravskoslezském kraji se nejčastěji stávají ženy, jsou jimi patnáctkrát častěji než muži. Nejvíce těchto žen patří do věkové kategorie 36-45 let.
- Pachateli domácího násilí bývají zpravidla muži ve věku 36-45 let. U 41 % pachatelů se vyskytuje některý sociálně patologický jev, především závislost na alkoholu, která je pozorována u více než čtvrtiny všech pachatelů domácího násilí.
- K domácímu násilí dochází nejvíce mezi manželi, ale vzrůstající tendenci má také mezigenerační násilí. U mezigeneračního násilí bývá násilnou osobou zpravidla syn a osobou ohroženou matka. Výzkum potvrdil domněnku o vzájemném vztahu mezi ekonomickou formou násilí a mezigenerační formou vztahu mezi ohroženou a násilnou osobou.
- Nejběžnější formou násilí je kombinace fyzického a psychického násilí. U všech ohrožených osob se objevuje psychická forma násilí.
- Osoby ohrožené domácím násilím žádají intervenční centrum o pomoc zpravidla při délce trvání domácího násilí v rozmezí 2-5 let. Mezi osobou ohroženou a osobou násilnou se obvykle jedná o dlouhodobý vztah, který přesahuje 21 let.
- Podle ekonomické aktivity se nejvíce ohrožených osob řadí do kategorie zaměstnaných osob. Ovšem při rozdělení pouze na dvě kategorie, a to na kategorii ekonomicky aktivních a ekonomicky neaktivních ohrožených osob, patří více ohrožených osob mezi ekonomicky neaktivní.
- Ve více než 60 % případů se domácí násilí odehrává v rodinách s nezletilými dětmi. Jedná se zpravidla o rodiny s jedním nezletilým dítětem. V evidenci OSPOD je 60 % těchto rodin.

¹³⁰ Příloha 2: Graf 12

- Většina ohrožených osob se v souvislosti s domácím násilím před návštěvou intervenčního centra obrací o pomoc na jinou organizaci nebo instituci. Nejčastěji je to zdravotnické zařízení, které ohrožená osoba vyhledá kvůli ošetření po napadení násilnou osobou. Z dalších organizací jsou to hlavně Krizová centra, Občanské a Manželské poradny a Poradny pro oběti trestných činů.
- Ve většině případů domácího násilí zasahovala již v minulosti Policie ČR.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo najít a definovat základní charakteristické znaky domácího násilí v Moravskoslezském kraji. Dílčím cílem bylo poskytnout ucelený přehled o fenoménu domácího násilí. Dílčí cíl byl splněn v teoretické části práce. V praktické části jsou na základě provedeného výzkumu definovány základní charakteristické znaky domácího násilí v Moravskoslezském kraji. Domnívám se, že zvolený cíl se mi podařilo splnit.

Výzkum více méně potvrdil teoretické předpoklady o pohlaví a věku osob ohrožených i osob násilných a o formách domácího násilí. Výzkumem bylo zjištěno, že se začíná objevovat více případů domácího násilí v mezigeneračních vztazích a přibývá osob ohrožených, které jsou ve starobním nebo invalidním důchodu. Mezi násilnými osobami je velké procento osob, které vykazují sociálně patologický jev, především závislost na alkoholu. Mezi případy domácího násilí se vyskytuje méně rodin s nezletilými dětmi, než dokládají jiná výzkumná šetření. Osoby ohrožené se před návštěvou Intervenčního centra stále méně často obracejí o pomoc na jiné instituce, což může signalizovat větší povědomí o službě, kterou Intervenční centra nabízejí. Důležitou roli, zejména v případech ohrožených osob vyššího věku, mají blízké osoby, které oběti domácího násilí pomohou zprostředkovat odbornou pomoc.

Domnívám se, že zpracovaná data výzkumného souboru poskytují poměrně bohatý zdroj informací, který je možno použít pro další analýzy. Datová matice, která byla pro tento výzkum vytvořena, obsahuje další údaje, které ovšem nemohly být do této práce zahrnuty kvůli omezenému rozsahu práce. Za oblasti, na které by se mohl výzkum v budoucnu zaměřit, považuji zejména násilí na seniorech, násilí páchané závislým nebo duševně nemocným pachatelem a role lékařů při kontaktu s osobou ohroženou domácím násilím. Pro hlubší proniknutí do problematiky ale bude v budoucnu nutno provést výzkum kvalitativní.

Výsledky této práce mohou být osvětou pro laickou i odbornou veřejnost a posloužit pracovníkům pomáhajících profesí při vyhledávání osob ohrožených domácím násilím a při poskytování pomoci těmto osobám. Z profesionálů, kteří přicházejí s osobami ohroženými domácím násilím do kontaktu, mají v této oblasti kromě sociálních pracovníků a policistů důležitou roli také např. zdravotníci a pedagogové. Ti mohou být prvními, kteří si všimnou zranění nebo zvláštností v chování, jak pacienta nebo žáka, tak člena rodiny. Výsledky výzkumu mohou být dále využity pracovníky intervenčního centra při rozvíjení interdisciplinární spolupráce s dalšími organizacemi.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BADURA-MADEJ, Wanda a Agnieszka DOBRZYŃSKA-MESTERHAZY. *Przemoc w rodzinie: Interwencja kryzysowa i psychoterapia*. Kraków: Uniwersytet Jagielloński, 2000. ISBN 83-233-1384-9.
2. BEDNÁŘOVÁ, Zdeňka, Kateřina MACKOVÁ, Petra WÜNSCHOVÁ a Kateřina BLÁHOVÁ. *Domáci násilí: Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0.
3. BUSKOTTE, Andrea. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2008, ISBN 9788025117866.
4. CONWAY, Helen L. *Domáci násilí: Příručka pro současné i potencionální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01550-7.
5. ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing.a.s., 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.
6. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.edice pedagogické literatury, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
7. GJURIČOVÁ, Šárka, Jana KOCOURKOVÁ a Jiří KOUTEK. *Podoby násilí v rodině*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2000, 101 s. ISBN 80-7021-416-3.
8. MASLOW, Abraham H. *Motivation und Persönlichkeit*. Reinbek bei Hamburg: Rowohlt, 1989. ISBN 3-499-17395-6.
9. ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domáci násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, ISBN 978-80-7367-690-2.

10. ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, 195 s. ISBN 978-80-247-2624-3.

11. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004, 870 s. ISBN 80-7178-802-3.

12. WIRTZ, Ursula. *Vražda duše: Incest a jeho terapie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-975-5.

Elektronické zdroje

13. Acorus, občanské sdružení: *pomoc osobám ohroženým domácím násilím* [online]. WEB4ce, ©2011, 16.3.2014 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>

14. BEDNÁŘOVÁ, Zdena, *Děti a domácí násilí: Informace pro policisty a jiné odborníky, kteří se dostávají do styku s dětmi zažívajícími domácí násilí v rodině* [online]. první. Praha: Centrum sociálních služeb Praha, 2010 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://www.csspraha.cz/ke-stazeni>

15. Bílá místa v péči o oběti domácího násilí: Analýza systému pomoci obětem domácího násilí s výstupy monitoringu domácího násilí v Jihomoravském kraji. LIGA LIDSKÝCH PRÁV. *Persefona: služby obětem domácího násilí, sexuálního násilí, znásilnění* [online]. Brno: Copyright © 2008 - 2010 Persefona.cz, 2006, 2013 [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: <http://www.persefona.cz/publikace.php>

16. BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. *Domácí násilí v praxi pomáhajících profesí: Manuál pro sociální pracovníky a psychology*. Brno: Odbor zdraví MMB, 2003. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/pomahajici-profesionalove/manualy/>

17. *Bílý kruh bezpečí: pomoc obětem trestných činů v ČR* [online]. Copyright Bílý kruh bezpečí, o.s., 2009, leden 2014 [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: www.bkb.cz/aktuality/n390-aktualni-zmeny-od-ledna-2014-v-rozhodovani-o-vykazani-nasilnych-osob/
18. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Muži jako oběti domácího násilí. *Právo a rodina* roč. 2010, č. 7, ISSN 1212-866X. *Domácí násilí* [online]. BKB [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/ohrozene-osoby/muzi-jako-obeti-domaciho-nasili/>
19. *Domaci nasili.cz: Asociace pracovníků intervenčních center ČR* [online]. © Asociace pracovníků intervenčních center, 2014 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://domacinasili.cz/Download/zprava%202012%20-%202013.pdf>
20. *Domaci nasili.cz: Bílý kruh bezpečí* [online]. 2014, 22.2.2014 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/statistiky/>
21. *Domaci nasili.cz: Bílý kruh bezpečí* [online]. ©Bílý kruh bezpečí, o.s., 2007, 22.2.2014 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z:[http:// www.domacinasili.cz](http://www.domacinasili.cz)
22. *Domaci nasili.cz: Statistiky a výzkumy* [online]. Brno: Persefona ©, 2008-2010 [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: persefona.cz/n-domaci-nasili.php?page=dn-statistiky
23. KAČEŇÁK, Robert. Posttraumatická stresová porucha - diagnóza a diagnostika. In: *Posttraumatická stresová porucha u dospělých a dětí ohrožených domácím násilím: práce s osobami ohroženými domácím násilím s psychiatrickou diagnózou*. 1. vyd. Praha: Copyright©CSSP,2011,s.12.Dostupnéz: http://www.intervencnicentrum.cz/images/knihy/Postrautmaticka_stresova_porucha_v_kontextu_DN_2012.pdf
24. MPSV: Aktuality. VÝBOR PRO PREVENCI DOMÁCÍHO NÁSILÍ. *Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014: Rovné příležitosti žen a mužů* [online]. Praha, 2010, 24.2.2012 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z:[http:// www.mpsv.cz/cs/12184](http://www.mpsv.cz/cs/12184)

25. NEDVĚDOVÁ, Alena. Práce s osobou ohroženou domácím násilím: Sociálně právní poradenství pražského Intervenčního centra. In: *Sborník textů zaměřených na problematiku domácího násilí*. Praha: Centrum sociálních služeb Praha, 2010, s. 4. Dostupné z: <http://www.csspraha.cz/ke-stazeni>
26. NOVÁKOVÁ, Ludmila. Domácí násilí z pohledu policie: Každý má právo na život bez násilí. In: *Sborník textů zaměřených na problematiku domácího násilí*. Praha: Centrum sociálních služeb Praha, 2010, s. 7. Dostupné z: <http://www.csspraha.cz/ke-stazeni>
27. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci: Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí* [online]. Praha: ROSA,o.s., 2006[cit. 2014-03-24]. Dostupné z: http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/zlom_manual.pdf
28. PIKÁLKOVÁ, Simona. *Mezinárodní výzkum násilí na ženách - Česká republika/2003: Příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině*. Praha: © Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004. ISBN 80-7330-054-0.
29. *Policie České republiky: Statistické přehledy kriminality za rok 2013* [online]. 2014, 24.3.2014 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2013.aspx>
30. *ROSA: občanské sdružení nabízející komplexní pomoc ženám - obětem domácího násilí* [online]. TYPO3, 1998, 20.3.2014 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.rosa-os.cz/nasili-na-seniorech/nasili-na-seniorech/>
31. Statistická sonda ROSA za rok 2012. *ROSA: občanské sdružení nabízející komplexní pomoc ženám - obětem domácího násilí* [online]. TYPO3, 1998, 2014 [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: <http://www.rosa-os.cz/o-nas/statistiky/>
32. ŠUSTEROVÁ, Marie. Práce s osobou ohroženou domácím násilím: Intervenční centrum pro ženy a muže ohrožené domácím násilím. In: *Sborník textů zaměřených na problematiku domácího násilí*. Praha: Centrum sociálních služeb Praha, 2010, s. 7. Dostupné z: <http://www.csspraha.cz/ke-stazeni>

Odborné časopisy

33. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Domácí násilí: fakta a paradoxy. *Sociální práce: Časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci*. roč. 2006, č. 2. DOI: ISSN 1213-6204.
34. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Domácí násilí na seniorech. *Zpravodaj: Bílý kruh bezpečí*. 2012, roč. 21, č. 4, s. 7. ISSN: 1213-8282.
35. *Zpravodaj BKB: Sdružení pro pomoc obětem trestné činnosti*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2013, roč. 22, č. 2. ISSN 1213-8282.

Legislativa

36. Česká republika. Trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. Praha, 8.1.2009, roč. 2009, č. 40, 11.
37. Česká republika. Zákon o sociálních službách. In: *Sbírka zákonů*. Praha, 31.3.2006, roč. 2006, č. 108, 37.
38. Česká republika. Zákon o Policii České republiky. In: *Sbírka zákonů*. 2008, roč. 2008, č. 273, 91.
39. Česká republika. Metodický pokyn: Postup lékařů při poskytování zdravotní péče osobám ohroženým domácím násilím. In: *Věstník Ministerstva zdravotnictví České republiky*. Praha: Ministerstvo zdravotnictví České republiky, 2008, roč. 2008, 6.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ

ACIP	Asociace pracovníků intervenčních center
Apod.	a podobně
Atd.	a tak dále
CAN	syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte
IBM SPSS	počítačový program sloužící pro statistické zpracování dat
IC	intervenční centrum
Např.	například
OSPOD	oddělení sociálně právní ochrany dětí
PTSP	posttraumatická stresová porucha
SARA DN	diagnostická metoda používaná policisty a pracovníky intervenčních center k vyhodnocení rizika eskalace dalšího domácího násilí

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Pohlaví osob ohrožených.....	56
Graf 2: Forma násilí.....	57
Graf 3: Kombinace formy násilí.....	57
Graf 4: Délka trvání domácího násilí.....	58
Graf 5: Forma vztahu mezi osobou ohroženou a osobou násilnou.....	59
Graf 6: Věk osoby ohrožené.....	61
Graf 7: Věk osoby násilné.....	62
Graf 8: Nezletilé děti v rodině s domácím násilím.....	63
Graf 9: Sociálně patologický jev u násilné osoby.....	64
Graf 10: Výskyt jednotlivých sociálně patologických jevů u násilné osoby v %.....	65
Graf 11: Ekonomická aktivita osoby ohrožené.....	66
Graf 12: Pomoc jiné instituce.....	67
Graf 13: Zásahy Policie ČR v souvislosti s domácím násilím.....	68

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha 1: Výzkum – Tabulka 1 - 27
Příloha 2: Výzkum – Obrázek 1, Tabulka 28
Příloha 3: Výzkum – Graf 1 - 12

PŘÍLOHA 1: Výzkum – tabulky (1-27)

Pohlaví	Absolutní četnost	%
muž	39	6,4
žena	572	93,6
Celkem	611	100,0

Tabulka 1: Pohlaví osob ohrožených

Pohlaví	Rozdělení ohrožených osob			Celkem
	Přímo ohrožená osoba	zachránce	ohrožená osoba s doprovodem	
muž	32	6	1	39
žena	526	25	21	572
Celkem	558	31	22	611

Tabulka 2: Rozdělení osob ohrožených podle pohlaví

Délka trvání domácího násilí	Absolutní četnost	%	Platná %
0-1	84	13,7	14,4
2-5	219	35,8	37,6
6-10	123	20,1	21,1
11-15	61	10,0	10,5
16-20	48	7,9	8,2
21 a více	48	7,9	8,2
Celkem	583	95,4	100,0
neuveďeno	28	4,6	
Celkem	611	100,0	

Tabulka 3: Délka trvání domácího násilí

Fyzické násilí	Absolutní četnost	%
ne	132	21,6
ano	479	78,4
Celkem	611	100,0

Tabulka 4: Forma násilí - fyzické

Psychické násilí	Absolutní četnost	%
ano	611	100,0

Tabulka 5: Forma násilí - psychické

Ekonomické násilí	Absolutní četnost	%
ne	475	77,7
ano	136	22,3
Celkem	611	100,0

Tabulka 6: Forma násilí - ekonomické

Sexuální násilí	Absolutní četnost	%
ne	567	92,8
ano	44	7,2
Celkem	611	100,0

Tabulka 7: Forma násilí – sexuální

Forma vztahu	Absolutní četnost	%
manželský	325	53,2
rozvedení manželé	58	9,5
druh a družka	97	15,9
bývalý druh a družka	25	4,1
mezigenerační	87	14,2
jiný	19	3,1
Celkem	611	100,0

Tabulka 8: Forma vztahu

Forma vztahu mezi osobou ohroženou a osobou násilnou		ekonomické násilí		Celkem
		ne	ano	
manželský	Absolutní četnost	276	49	325
	Řádková % forma vztahu	84,9%	15,1%	100,0%
	Adjustovaná rezidua	4,5	-4,5	
rozvedení manželé	Absolutní četnost	44	14	58
	Řádková % forma vztahu	75,9%	24,1%	100,0%
	Adjustovaná rezidua	-,4	,4	
druh a družka	Absolutní četnost	76	21	97
	Řádková % forma vztahu	78,4%	21,6%	100,0%
	Adjustovaná rezidua	,2	-,2	
bývalý druh a družka	Absolutní četnost	22	3	25
	Řádková % forma vztahu	88,0%	12,0%	100,0%
	Adjustovaná rezidua	1,3	-1,3	
mezigenerační	Absolutní četnost	44	43	87
	Řádková % forma vztahu	50,6%	49,4%	100,0%
	Adjustovaná rezidua	-6,6	6,6	
jiný	Absolutní četnost	13	6	19
	Řádková % forma vztahu	68,4%	31,6%	100,0%
	Adjustovaná rezidua	-1,0	1,0	
Celkem	Absolutní četnost	475	136	611
	Řádková %	77,7%	22,3%	100,0%

Tabulka 9: Kontingenční tabulka – forma vztahu mezi osobou ohroženou a osobou násilnou a ekonomická forma násilí

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	49,406 ^a	5	,000
N of Valid Cases	611		

Tabulka 10: Pearsonův Chí-kvadrát test nezávislosti – forma vztahu a ekonomické násilí

Věk osoby ohrožené	Absolutní četnost	%	Platná %
16-25	40	6,5	8,4
26-35	120	19,6	25,2
36-45	168	27,5	35,2
46-55	66	10,8	13,8
56-65	54	8,8	11,3
65 a více	29	4,7	6,1
Celkem	477	78,1	100,0
neuveďeno	134	21,9	
Celkem	611	100,0	

Tabulka 11: Věk osoby ohrožené

Věk osoby násilné	Absolutní četnost	%	Platná %
18-25	24	3,9	7,2
26-35	70	11,5	21,0
36-45	117	19,1	35,1
46-55	62	10,1	18,6
56-65	55	9,0	16,5
66 a více	5	,8	1,5
Celkem	333	54,5	100,0
neuveďeno	278	45,5	
Celkem	611	100,0	

Tabulka 12: Věk osoby násilné

Ekonomická aktivita osoby ohrožené	Absolutní četnost	%	Platná %
nezaměstnaný	67	11,0	12,6
mateřská nebo rodičovská dovolená	82	13,4	15,4
důchodce	117	19,1	22,0
zaměstnaný	243	39,8	45,8
student	13	2,1	2,4
péče o blízkou osobu	9	1,5	1,7
Celkem	531	86,9	100,0
nezjištěno	80	13,1	
Celkem	611	100,0	

Tabulka 13: Ekonomická aktivita osoby ohrožené

Nezletilé děti v rodině	Absolutní četnost	%
ne	236	38,6
ano	375	61,4
Celkem	611	100,0

Tabulka 14: Nezletilé děti v rodině

Počet dětí v rodině	Absolutní četnost	Celkový počet dětí v rodinách	%	Platná %
0	236	0	38,6	39,1
1	178	178	29,1	29,5
2	143	286	23,4	23,7
3	35	105	5,7	5,8
4	8	32	1,3	1,3
5	4	20	,7	,7
Celkem	604	621	98,9	100,0
Neuvedeno	7		1,1	
Celkem	611		100,0	

Tabulka 15: Počet nezletilých dětí v rodině

Evidence OSPOD	Absolutní četnost	%	Platná %
ne	385	63,0	63,1
ano	225	36,8	36,9
Celkem	610	99,8	100,0
Neuvedeno	1	,2	
Celkem	611	100,0	

Tabulka 16: Počet rodin v evidenci OSPOD

Zásahy policie	Absolutní četnost	%
ne	227	37,2
ano	383	62,7
Celkem	610	99,8
Neuvedeno	1	,2
Celkem	611	100,0

Tabulka 17: Zásahy Policie ČR

Délka vztahu	Absolutní četnost	%	Platná %
0-1	10	1,6	1,9
2-5	86	14,1	16,3
6-10	101	16,5	19,1
11-15	89	14,6	16,8
16-20	88	14,4	16,6
21 a déle	155	25,4	29,3
Celkem	529	86,6	100,0
nevedeno	82	13,4	
Celkem	611	100,0	

Tabulka 18: Délka vztahu mezi osobou ohroženou a osobou násilnou

Osoba násilná	Počet případů
Manžel	310
Druh	94
Rozvedený manžel	55
Syn	53
Bývalý druh	25
Manželka	15
Dcera	14
Otec	12
Vnuk	9
Matka	5
Rozvedená manželka	3
Bratr	3
Zeť	3
Snacha	3
Synovec	3
Přítel dcery	3
Družka	3
Adoptivní syn	2
Druh matky	2
Partner	2
Manžel matky	1
Syn družky	1
Vnučka	1
Neteř	1
Tchýně	1
Matka druha	1

Tabulka 19: Rozdělení osob násilných

Alkoholismus	Absolutní četnost	%
ne	445	72,8
ano	166	27,2
Celkem	611	100,0

Tabulka 20: Alkoholismus u osoby násilné

Drogová závislost	Absolutní četnost	%
ne	562	92,0
ano	49	8,0
Celkem	611	100,0

Tabulka 21: Drogová závislost u osoby násilné

Jiný	Absolutní četnost	%
ne	572	93,6
ano	39	6,4
Celkem	611	100,0

Tabulka 22: Kriminalita nebo závislost na ideologii u osoby násilné

Duševní porucha	Absolutní četnost	%
ne	573	93,8
ano	38	6,2
Celkem	611	100,0

Tabulka 23: Duševní porucha u osoby násilné

Patologické hráčství	Absolutní četnost	%
ne	590	96,6
ano	21	3,4
Celkem	611	100,0

Tabulka 24: Patologické hráčství u osoby násilné

Sociálně patologický jev	Absolutní četnost	%	Platná %
ne	360	58,9	59,0
ano	250	40,9	41,0
Celkem	610	99,8	100,0
Neuvedeno	1	,2	
Celkem	611	100,0	

Tabulka 25: Sociálně patologický jev u osoby násilné

Pomoc jiné instituce	Absolutní četnost	%
ne	276	45,2
ano	335	54,8
Celkem	611	100,0

Tabulka 26: Pomoc jiné instituce nebo organizace

Název instituce	Počet
Zdravotnické zařízení	221
Krizové centrum	42
Manželská poradna + Občanská poradna	35
Poradna pro oběti trestných činů	28
Psychiatr + Dětský psychiatr	19
Psycholog + Dětský psycholog	18
Krizové linky (DONA linka, Linka bezpečí, Linka důvěry)	17
Azylový dům + ubytovna + Dům na půl cesty	15
Církev + Charita + Armáda spásy	10
Poradny a služby pro osoby závislé na alkoholu a jiných omamných látkách	9
Fond ohrožených dětí	8
Praktický lékař + Dětský lékař	5
Kurátor + Sociální pracovník sociálního odboru	3
Jiné	9

Tabulka 27: Počet organizací a institucí, které poskytly osobě ohrožené pomoc

PŘÍLOHA 2: Obrázek 1
Tabulka 28

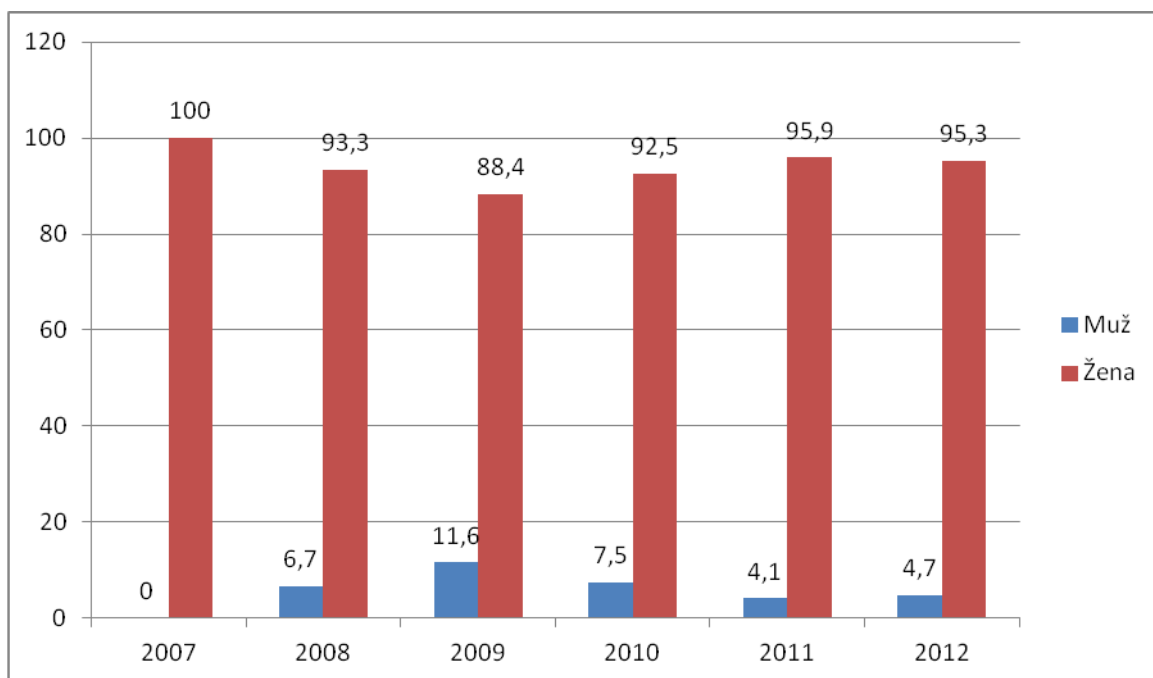

Obrázek 1: Mapa Moravskoslezského kraje

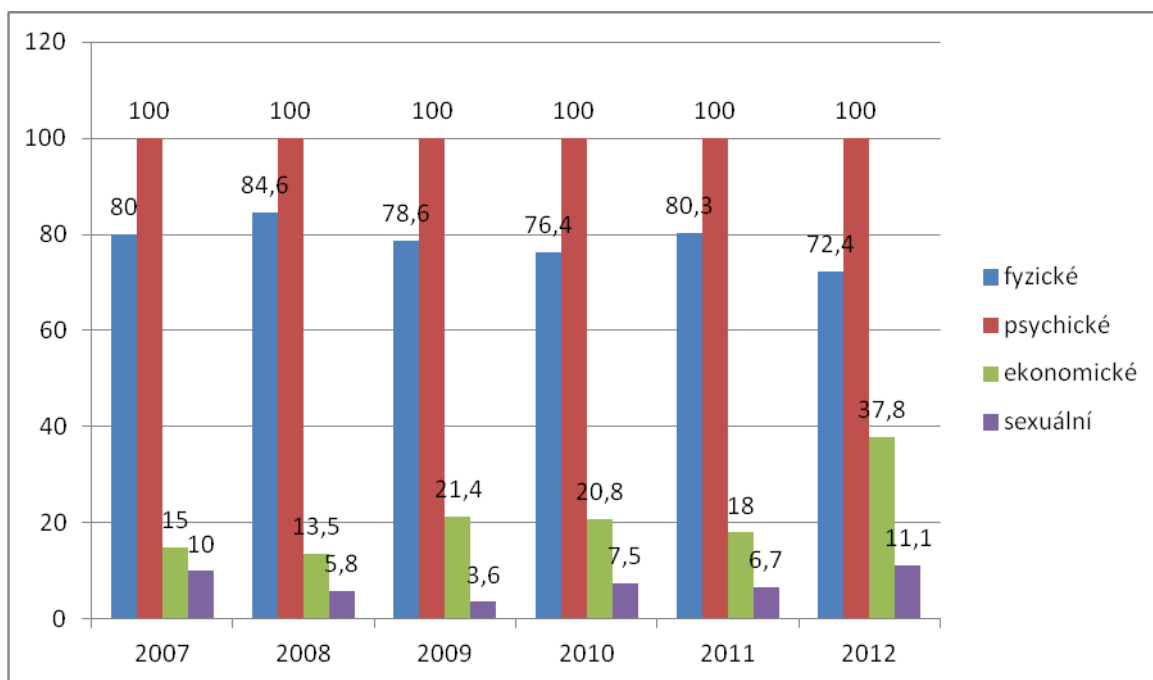
Okres	Absolutní četnost	%	Platná %
Ostrava	432	70,7	73,6
Opava	55	9,0	9,4
Nový Jičín	36	5,9	6,1
Karviná	31	5,1	5,3
Frýdek-Místek	26	4,3	4,4
Bruntál	1	,2	,2
jiný kraj	6	1,0	1,0
Celkem	587	96,1	100,0
neuveдено	24	3,9	
Celkem	611	100,0	

Tabulka 28: Počet osob ohrožených podle okresů

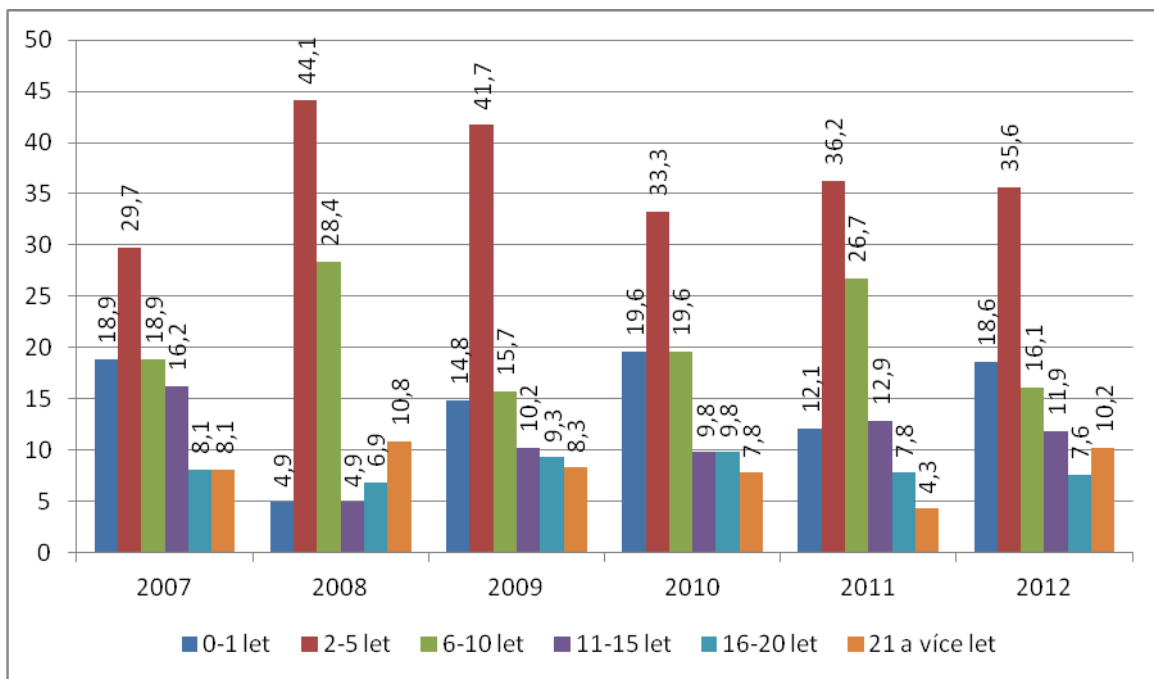
PŘÍLOHA 3: Výzkum – grafy (1-12)

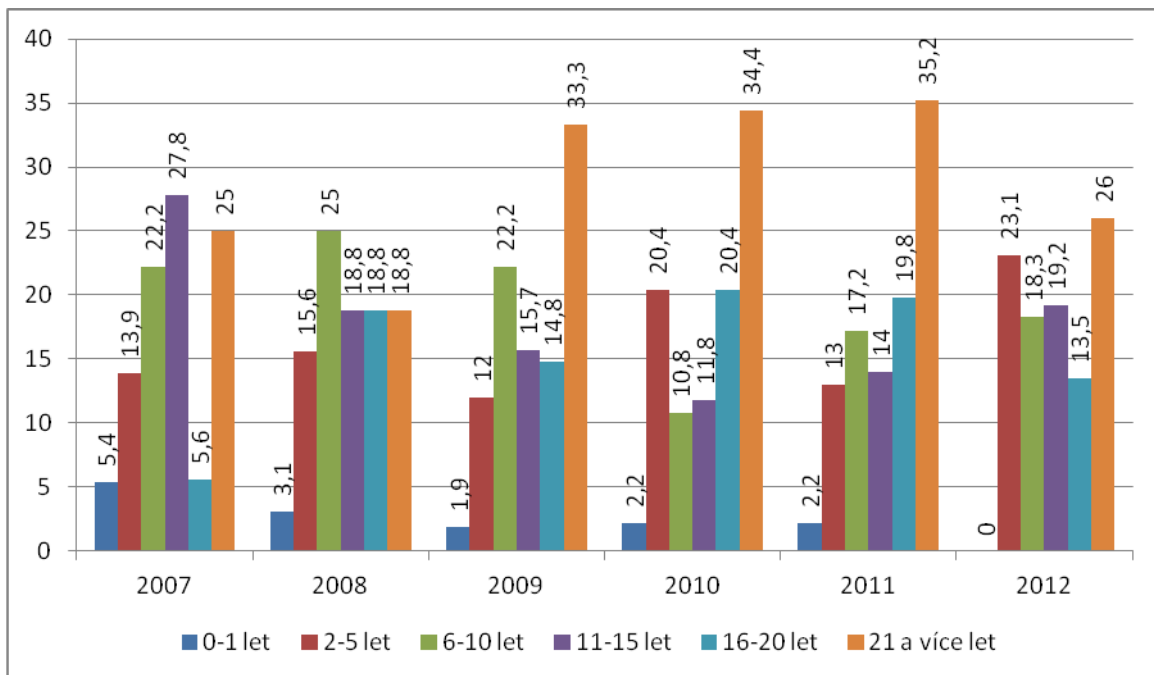
Graf 1: Pohlaví osoby ohrožené v % (2007-2012)

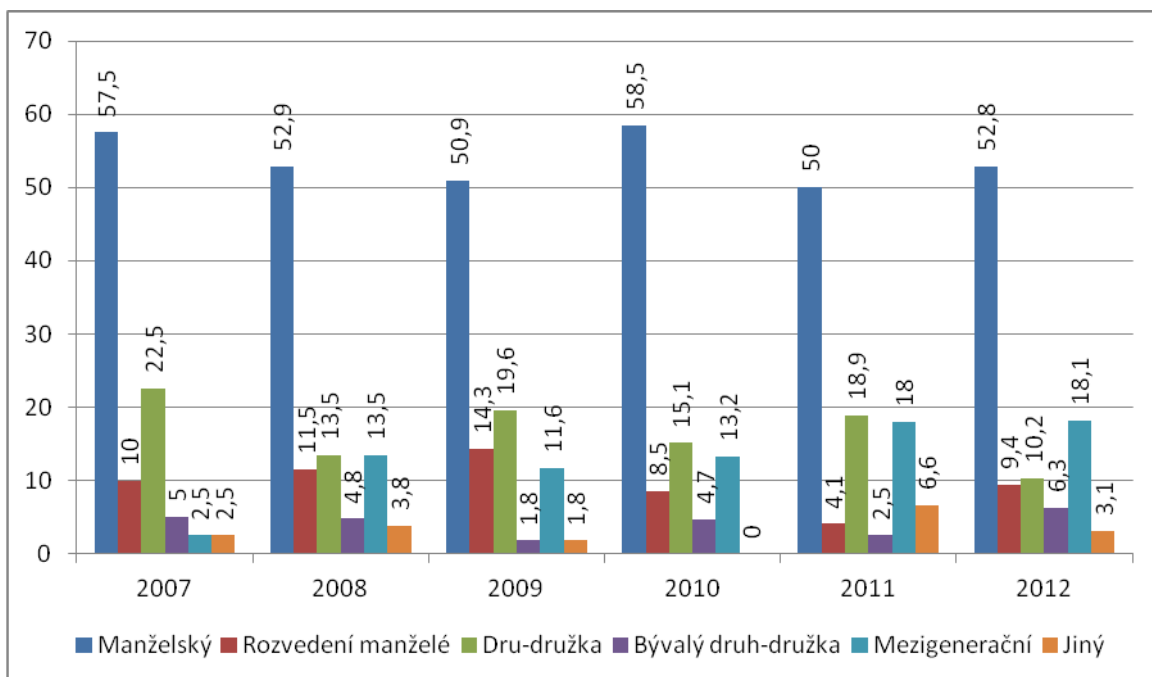
Graf 2: Forma násilí v % (2007-2012)

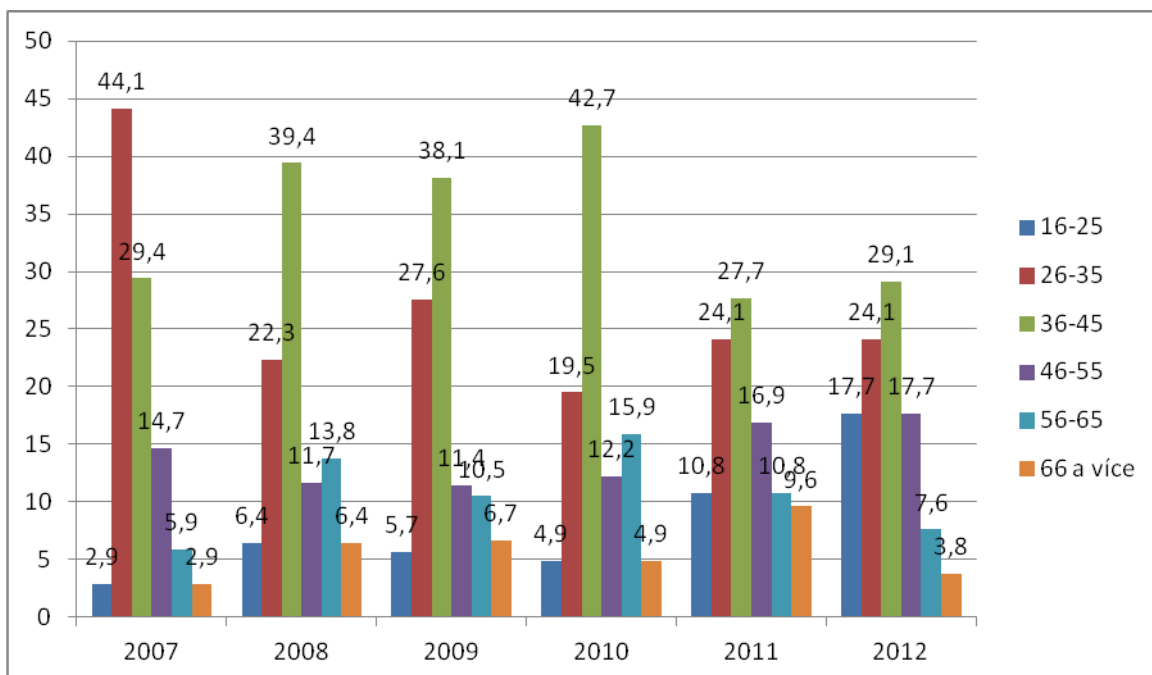
Graf 3: Délka trvání domácího násilí v % (2007-2012)

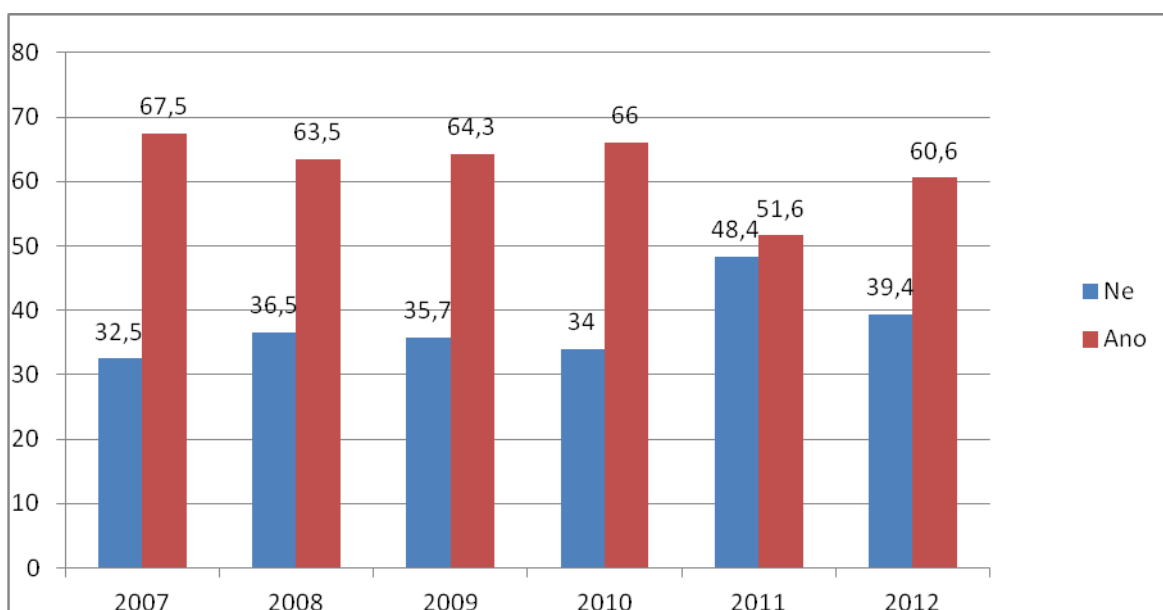
Graf 4: Délka vztahu mezi osobou ohroženou a osobou násilnou v % (2007-2012)

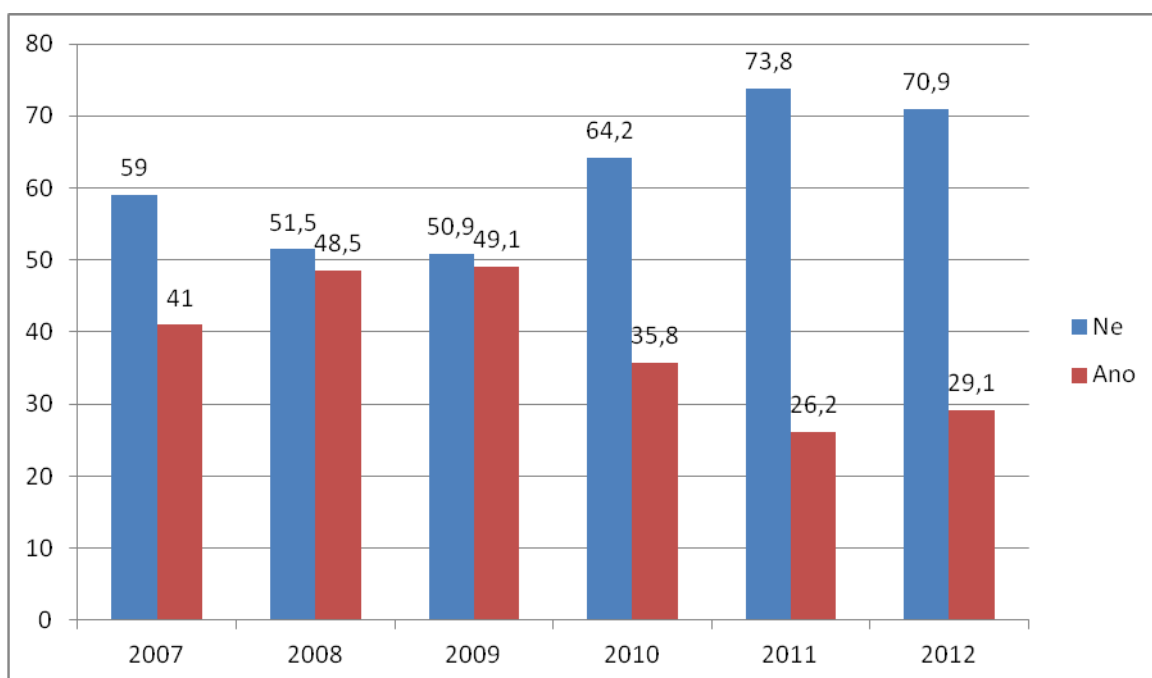
Graf 5: Forma vztahu mezi osobou ohroženou a osobou násilnou v % (2007-2012)

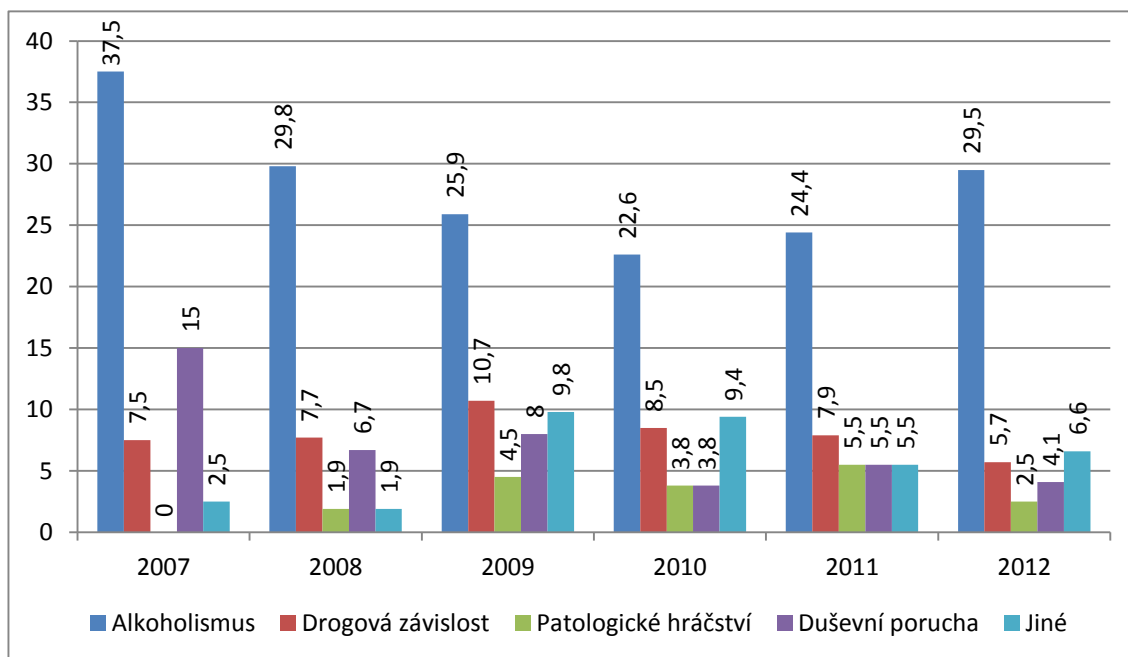
Graf 6: Věk osoby ohrožené v % (2007-2012)

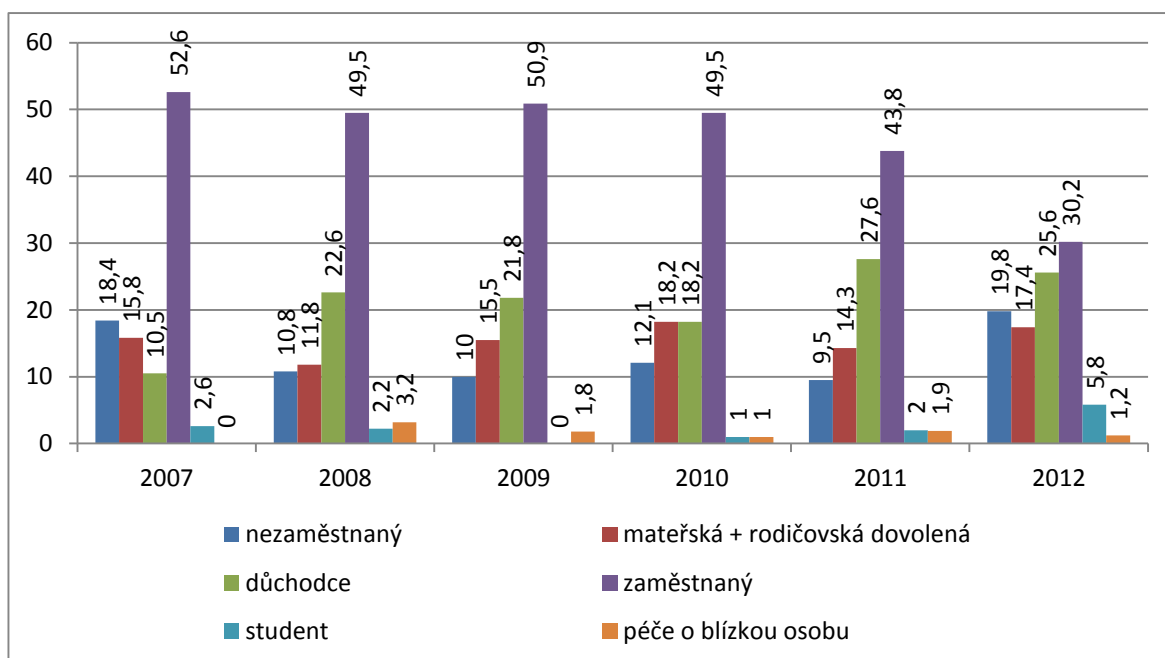
Graf 7: Počet rodin s nezletilými dětmi v % (2007- 2012)

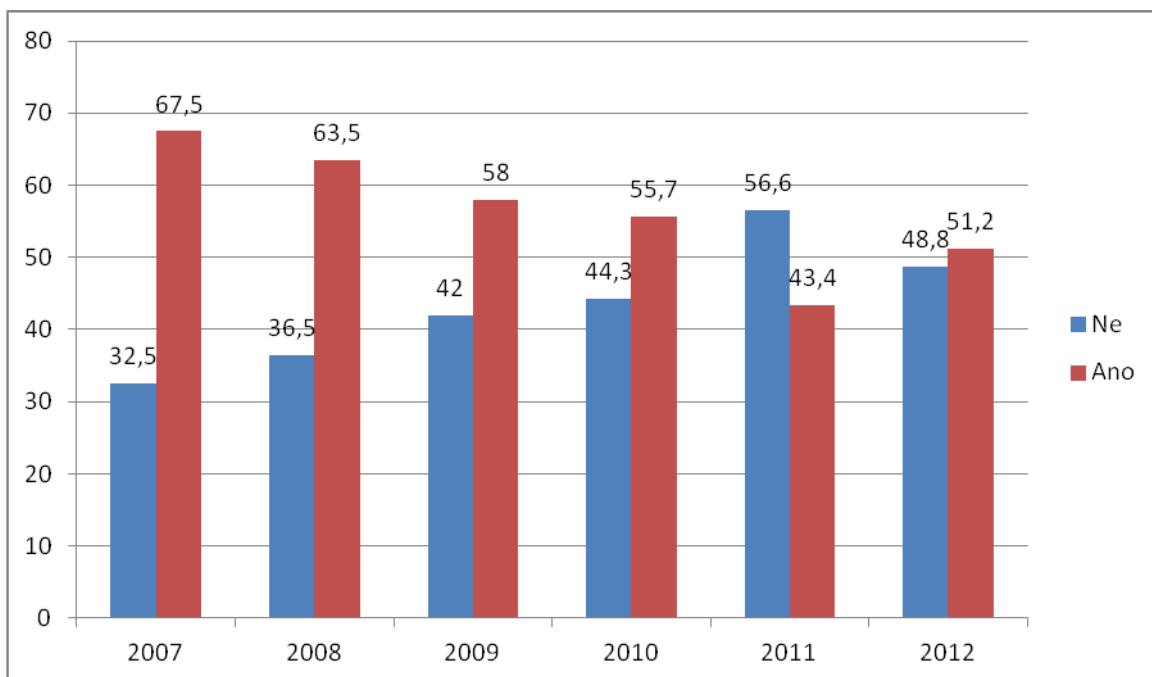
Graf 8: Počet rodin v evidenci OSPOD v % (2007-2012)

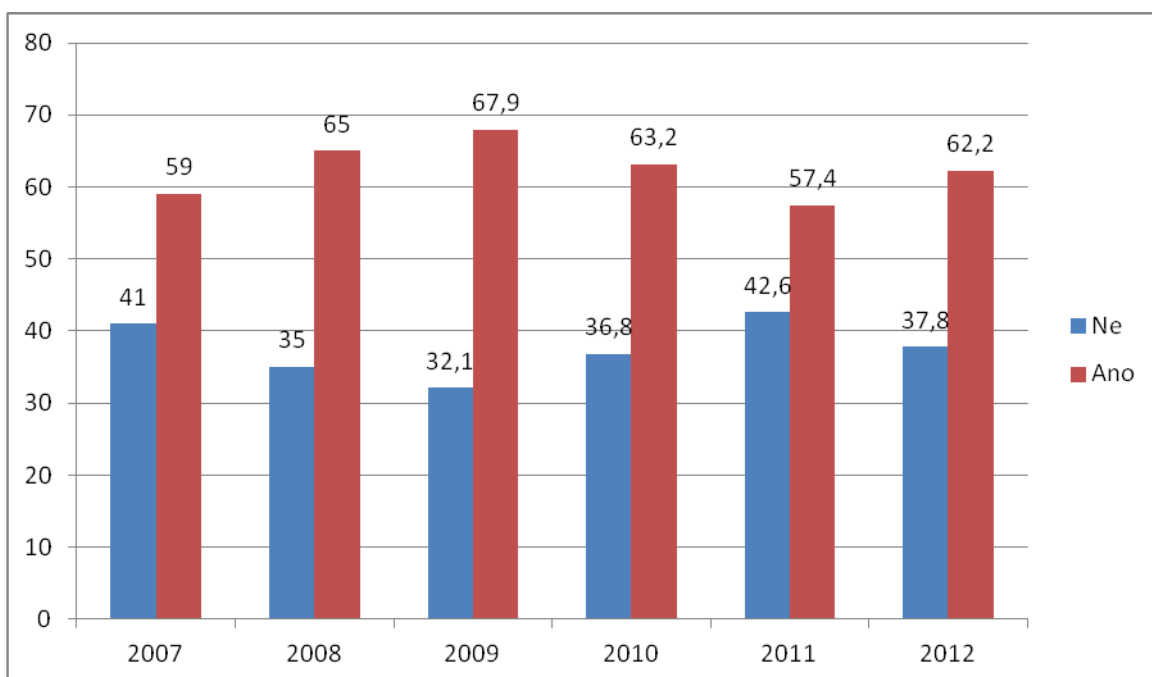
Graf 9: Sociálně patologický jev u násilné osoby v % (2007-2012)

Graf 10: Ekonomická aktivita osoby ohrožené v % (2007-2012)

Graf 11: Pomoc jiné instituce nebo organizace v % (2007-2012)

Graf 12: Zásahy Policie ČR v % (2007-2012)